

Pécs

III. URÁNVÁROS Közösségi tevékenységek történeti feltárása

Készült a TOP-6.9.2-16-PC1-2017-00001 azonosító számú,
„A helyi identitás és kohézió erősítése Pécs városában”
című projekt keretében

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Rácváros tere

Athény

Zsidó tere

Andor

Estérgor

Lajos

Vörösmarty Endő

Újgyőri utcák

Művelődési ház

Törvényszék ut.

Vasár

III. URÁNVÁROS

Közösségi tevékenységek történeti feltárása

Impresszum

ISBN 978-615-81285-1-3 (online)
ISBN 978-615-81285-0-6 (nyomtatott)

Felelős kiadó:

Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata
dr. Páva Zsolt polgármester

Szerzők:

1. fejezet: **Prof. Dr. Kaposi Zoltán** gazdaság- és társadalomtörténész, az MTA doktora;
2-3. fejezet: **Kovács Zoltán** közigazdász, területfejlesztési szakértő; **dr. Glied Viktor**, történész-politológus;
4. fejezet: **Dr. Pankász Balázs** kommunikációs szakember; **Borsós Zsófia** szociálpedagógus, mentálhigiénés szakember

A kiadvány a TOP-6.9.2-16-PC1-2017-00001

– „A helyi identitás és kohézió erősítése Pécs városában” projekt keretében készült.

Minden jog fenntartva!
Pécs, 2019.

Tisztelt Pécsi Polgárok!

Városunk legnagyobb büszkesége az a gazdag kulturális hagyaték, melyet az évszázadok során az itt élő emberek tenni akarása és szorgalma formált. Feladatunk, hogy Pécs megőrzendő értékei között a helybeliek szerepvállalásának is teret biztosítsunk, támogassuk azon lehetőségek megismerését és feltárását, melyek a hétköznapiakban is segítik szűkebb környezetünk fejlődését, a helybeli kapcsolatok, civil együttműködések szorosabbá tételét.

Ezt a gondolatosságot hivatott erősíteni „A helyi identitás és kohézió erősítése Pécs városában” című projekt, melyet Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata 2018-ban indított útjára, s melynek célja a közösségek kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztése, a közösségi szerepvállalás, a helyi lakosság identitásának erősítése és a társadalmi kohézió elősegítése. Mindannyiunk emlékezetében él, amikor az Európa Kulturális Fővárosa programhoz kapcsolódóan 2010-ben mintegy 100 millió forintos civil kerettel tudtunk hozzájárulni a helyi közösségek által kezdeményezett programokhoz. Immár egy évtizede nem volt lehetőség olyan kulturális alapú közösségfejlesztési folyamat megvalósítására, melyet most a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében a város újabb forrásokból támogatni tud. Ismét eljött az idő, amikor önszerveződő közösségek és az évtizedes múltra visszatekintő civil szervezetek számára kézzel fogható segítséget biztosíthatunk.

A program lényegi eleme a közösségi munkamód alkalmazása annak érdekében, hogy a helyi lakosság bevonásával, közösséggé szerveződésével együtt alkossák meg a jövőbeli cselekvéseiket Pécs városrészeiben, és a rendezvények, programok tervezésében, előkészítésében és megvalósításában összefogás alakuljon ki a közösségfejlesztés helyi szereplői között. Mindez nem képzelhető el anélkül, hogy ne ismernénk saját környezetünk ebbéli múltját és jelenét, az igényeinkből fakadó és már megtett erőfeszítéseinket, melyek egyben kijelölik számunkra a továbblépés lehetséges irányait is.

DR. PÁVA ZSOLT

Pécs polgármestere

A projektben 13 városrész civil életét, annak múltját és jelenét feltáró dokumentum készült azzal a céllal, hogy rohanó világunkban is fogyasztható tartalommal és terjedelemben mutassa be közösségeink tevékenységét és azok színtereit, láttatva a magunk mint a közösségekben élők számára is azt a színes világot, ami az aszfalt, a beton és a kő alkotta építmények mellett mindannyiunkat körülvesz. E Pécs városát alkotó 13 városrész fejlődését, közösségi életét történeti jelleggel is bemutatni hivatott kiadvány egy példányát tartja kezében az olvasó, bízva abban, hogy a hétköznapiaink ismert helyszínein való élményszerű kalandozás egyben ösztönzően hat a program további részleteinek megismerésére, s a jövőben megvalósuló közösségi eseményekben való aktív részvételhez.

Feladatunk étellel megtölteni közösségi tereinket, és lehetőséget biztosítani aktív cselekvő polgáraink számára, hogy a városrészeikben életre tudják hívni a város kultúrájában gyökerező és személyes társadalmi szerepvállalásra építő kezdeményzéseiket. Felelősséggel tartozunk a jövő nemzedékeinek is, tárgyi és szellemi örökségeink csak akkor válhatnak valódi, generációkon túlmutató értéké, ha be tudjuk mutatni és meg tudjuk tartani azok szerepét, jelentőségét saját korunkban és jövőnkben egyaránt.

Tisztelt Pécsi Polgár! Kedves Olvasó!

Egy település jellegét, arculatát döntően két tényező határozza meg: a település története, múltja és a településen élő emberek tevékenysége, gondolkodásmódja. Ha ez a két dolog összhangban van, akkor a település fejlődése is kiegyensúlyozott, jövőre nyitott. Ez a megállapítás Pécsre is igaz.

Pécs gazdag, kétezer éves történelmét a keresztény szellemiség, kultúra hatja át, amit megőrzött a török hódoltság idején, és a szocializmus ateista évtizedeiben is. Püspöki városként vonzotta a korabeli tudomány és művészetek művelőit, természeti adottságai, szorgalmas mesteremberei lehetővé tették céhek, manufaktúrák és sajátos iparágak kifejlődését. A „pécsiség” gyökerei ebben a termékeny gazdasági-társadalmi talajban erősödtek meg, és hagyományozták ránk, a mai pécsiekre.

Az elmúlt tíz év a város életében jellegzetes és örvendetes változásokat hozott a közösség-, és a környezetépítés terén. A pécsi polgár ma nem csak lakni akar a városban, de formálni, alakítani is akarja, mert dolgozónak, feladatának érzi. Ez az polgári öntudat és tenni akarás a társadalmi lét szinte minden területén megnyilvánul: egyesületek, szervezetek vállalkoznak a szűkebb-tágabb közösségek életének jobbá, tartalmasabbá tételére, szellemi-kulturális értékeink, hagyományaink őrzésére, művelésére. Széles a városban lévő civil közösségek skálája, jellegzetes a városrészek szerinti tevékenységük. A polgárság önszerveződése erőforrásunk és erőforrásunk, ha olyan tevékenységgel párosul, amely megerősíti a helyi identitásunkat, felmutatja hagyományos nemzeti és helyi értékeinket. Az ilyen önszerveződő, erős közösségek képesek biztosítani azt az értékáramlást, értékkoncentrációt, amely nélkül a város egészséges társadalmi fejlődése nem lehetséges.

Ezt felismerve az elmúlt tíz évben tudatosan támogattuk, erősítettük a már régebb óta sikeresen működő civil szervezeteket, és segítőtünk újabbak létrejöttét.

DR. ÓRI LÁSZLÓ

*Pécs alpolgármestere,
a Pécsi Helyi Akciócsoport Egyesület elnöke*

Érdekeink közösek – Pécs és a benne élők érdekeinek képviselője, szolgálata. A közös érdek együttműködést kíván, amit a város jövője, gyarapodása érdekében az elmúlt tíz évben kiemelten is szem előtt tartott a város vezetése.

Ennek az együttműködésnek része az a program, amelynek keretében Pécs különböző városrészeiben élőlőről és az ott működő civil szervezetek tevékenységéről készült dokumentum. Az elkészített anyag, amely most kézbe vehető, tanulmányozható, segít felvázolni azokat az irányokat, amelyek felé haladva tovább erősíthetjük közösségeinket, helyi identitásunkat, „pécsiségünket”.

Köszönetet kell mondanunk azoknak, akik ezt az együttműködést segítik, azoknak, akik segítenek megőrizni gyerekeink, unokáink számára évezredek értékeinket, azoknak a lelkes és önzetlen polgárainknak, akik tovább gazdagítják, szépítik városunkat.

Bevezető

1. URÁNVÁROS TÖRTÉNETE

*Kovácsstelep
Szigeti tanya*

2. KULTÚRA ÉS CIVIL SZERVEZETEK

*Egy tradícióira büszke, barátságos közösség – A görögök
A hagyományok őrzője és ápolója, a Pécsi Ércbányász Fúvószenekar
Pécs: a néptánc és a kórusok kéz a kézben járnak – A Mecsek Táncegyüttes
és a Mecsek Kórus
Egy sajátos uránvárosi közösségi tér – Az Olimpia/Olympia Központ
A közösségi terek megújítása Uránvárosban
(Szilárd Leó Park, Uránbányász tér, Uránvárosi Piac és környéke)*

3. KULTURÁLIS LEHETŐSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK

*A Pécsi Kulturális Központ (PKK) és a Minerva Könyvtár
A Harmadik Színház – a kultúra és közművelődés „alternatív” helyszíne*

Kulturális és közösségi programok Uránvárosban

Uránvárosi civil kezdeményezések

*Mecseki Uránbányászok Egyesülete
KRESZ-park
Hindu-Magyar Alapítvány
Családi Kutyaiskola és Kutya Közösségi Klub*

Oktatási intézmények és civil szervezeteik

*Egy egyedülálló kezdeményezés – az Apolló
Escargo Hajója Színházi Nevelési Szövetkezet*

4. A KÖZÖSSÉGI FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

*Felhasznált irodalom
Interjúk
Kép- és ábrajegyzék
Hivatkozások*

Uránváros Pécs egyik legfiatalabb városrésze. A vizsgált területet három egység alkotja: Uránváros, Kovácstelep és a Szigeti tanya. Északról a 6. sz. főút, keletről a Tüzér utca, délről a Pécsi-víz és a Nyugati ipari út, nyugatról pedig a Magyar-ürögi-vízfolyás határolja.

A célterület közigazgatási, szolgáltató és kereskedelmi központja Uránváros központja is egyben. Uránváros urbanisztikai szempontból az ország egyik legjobban megtervezett városnegyede, mely önmagában biztosítja az ott lakók számára a közfunkciókat, kikapcsolódást, a kiváló közlekedést, orvosi ellátást és oktatást is. Kovácstelep ezzel szemben családi házas jellegű, önálló közszolgáltatásokkal nem rendelkezik. Szigeti-tanyát spontán módon létrejött telephelyek, kiskertek és mezőgazdasági területek alkotják.

Az 1950-es években a bányák (főként az uránbánya) megnövekedő munkaerőigényének köszönhetően a városvezetés és a bányák vezetése önálló városrész megépítését tűzte ki célul. Uránváros úgy került kialakításra, hogy minden lakossági igényt kielégítsen, így központi terén (Uránbányász tér) és annak környezetében

található posta, kereskedelmi és szolgáltatói egységek, orvosi rendelők, piac, színház. A városrészben emellett számos rekreációs terület, sportpályák is találhatóak. A városrész zöldfelületei közül kiemelkedik a Szilárd Leó park, amely az Uránbányász térrel együtt az Európa Kulturális Fővárosa program keretében került felújításra. A felújított zöldfelület mellett azonban számos olyan közterület, park, szolgáltatói létesítmény (Olimpia üzletház) van a városrészben, melyek az elmúlt időszakban elhanyagoltá, gazdátlanná váltak, ezek felújítása elengedhetetlen az elkövetkező években.

A városrész az uránbánya megszűnését követően komoly válságba került, hiszen az itt élő munkaerő számára új foglalkozás után kellett néznie, ennek ellenére a városrész megtartotta szolgáltató jellegét, területén jelentős foglalkoztató nem telepedett meg. Napjainkban Uránváros jelentős társadalmi átalakuláson megy keresztül, melynek során az idősödő lakosságot egy fiatalabb, gyermekes társadalmi csoport váltja fel, illetve az egyetemi (külföldi és belföldi) hallgatók alkotta multikulturális közeg új életet lehel a településrész életébe.

1. URÁNVÁROS TÖRTÉNETE

E területből Uránváros és a Szigeti tanya mindig is a történeti Pécs közigazgatási határain belül helyezkedett el, Kovácstelep viszont kívül esett: Németürög, illetve későbbi nevén Rácváros része volt. A 18–19. században az egész terület népessége gyorsan nőtt, s ez alapvetően mezőgazdasági térség volt. Elsősorban két földtulajdonosi forma jellemezte. A városrész déli része, egészen a Pécsi-vízig terjedő területen Pécs szabad királyi város közlegelője volt. Ez még hajdan az 1780. évi szabad királyi városi jog megszerzése során intézményesült: a városi közösség egységesen tartotta kézben ezt a földterületet, javarészt a közösség tagjai használták, ugyanakkor, ha lehetett, igyekeztek azt másoknak is bérbé adni. Mivel a lakosságnak egyre nagyobb szüksége volt mezőgazdasági termékekre, ezért a legelő is felértékelődött, s a Pécsi-víz kiöntéseinek következtében kifejezetten jó minőségű takarmányhoz lehetett hozzájutni. A Szigeti városi közlegelő persze nem állt meg a csatornánál, hiszen az attól délre eső területnek ugyanaz volt a funkciója, csak azt már Megyeri legelőnek nevezték. A városi közlegelőre a 19. század végén naponta több ezer állatot hajtottak ki. A célterület északi részén viszont magántelkek voltak. Pécs nyugati részén, akárcsak a Szigeti városrészben, a lakosság alapvetően az agráriumból élt. Az 1865. évi kataszteri térképen már világosan látszik, hogy észak-déli irányban, hosszú, elnyújtott, de nem nagy kiterjedésű parcellák adják a terület túlnyomó részét. Ha még nyugatabbra vizsgálódunk, vagyis a mai Kovácstelep területét nézzük, ott is ugyanúgy felparcellázott, magántulajdonban lévő telkeket láthatunk. A korabeli Szigeti tanya területe is alapvetően legelő-

területből állt, a 19. század közepén ezt a térséget még nem jelölték külön egységként, a nevét csak a későbbiekben kapta.¹

A városfejlődés és az urbanizáció persze ezeket a városrészeket sem kerülhette el. Három fontos változásra hívjuk föl a figyelmet. Az első a 19. század elején a csatorna megásása és későbbi bővítése, karbantartása volt, amely lehetőséget adott e mezőgazdasági vidék kihasználására. A másik a vasút megjelenése, amely a Pécsi-víztől északra keresztben szelte át a városi legelőt. 1868-ban adták át a Pécs–Barcs vasútvonalat, amely révén a pécsi kereskedők és utazók rácsatlakozhattak a Déli Vasút vonalaira, s ezzel megnyílt a lehetőség a tengerparti vidékek, valamint az osztrák területek elérésére. 1912-ben ebből a vonalból ágaztatták ki a Pécs–Pellérd–Harkány vasútvonalat. Ehhez órházat építettek, s gondoskodtak a vasúti átjáróról is. Szintén fontos változás volt, hogy a vizsgált térség vasúti részeit katonai gyakorlóterként is használták.² Újdonság volt, hogy a boltgázkertészek egyre nagyobb számban jelentek meg a nyugati területeken. A dualizmus korszakában a polgárosodó Magyarország fogyasztói szokásaiban egyre jelentősebb szerep jutott a kertészeti termékeknek. Kisebb kertje általában minden földdel rendelkező gazdának volt, de elsődlegesen saját fogyasztást szolgált. Gyorsan terjedtek viszont a zöldségtermeléssel foglalkozó kertészetek, s azok között is akadtak olyanok, amelyek egy-egy termékre specializálódtak, s igen magas minőséget értek el. **Pécs kertészeti különlegessége a boltgázkertészetek révén alakult ki, amelyek az 1870-es évek vége felé kezdtek terjedni.** A boltgárok főleg a vizsgált

pécsi céltérület nyugati részein telepedtek meg. Működésük fontos jellemzője volt a vizigény: olyan helyeken alakították ki új otthonaikat, ahol az öntözést biztosítani lehetett. A Magyarüregi-víz mentén alakult ki az a terület, ahol intenzív, nagy élőkörrel igénylő termelést folytathattak, s amelynek eredménye révén a város piacain nagy tömegű zöldségféléket értékesítettek, s egyben a lakossági fogyasztást is átfomálták. Mindez azonban alapvetően nem módosította a terület mezőgazdasági jellegét.³

Később, a két világháború közötti időszakban alakult át jelentősebben, amikor is újszerű, de egyben nagy belterületet feltételező társadalmi igények jelentek meg. Pécsre már az első világháború alatt is terveztek repülőteret, de ahhoz csak a háború után jelölte ki a város a Szigeti út–Tüzér utca és a vasút közötti területet. Ehhez persze igen nagy szabad térre volt szükség: egy 700 x 420 m hosszú területet használhattak a kelet-nyugati irányú leszálláshoz. A reptérre hangár is épült. Kezdetben húsz évre a Baranya-Pécs Aero Club kezelésébe adták a repülőteret. **1930-tól indult meg a rendszeres repülőgépjárat Pécs–Kaposvár–Budapest vonalon, az első évben már 300 embert szállítottak.** A repülőtér a mai Uránváros helyén terült el, egy részét lóversenypályaként használták. A második világháborúban is szerephez jutott: egyrészt innen indultak felderítőgépek, másrészt pedig az ellenséges gépek többször bombázták a repteret. A háború után a Közlekedési Minisztérium hatáskörébe került. Nem sokáig működött, bár egy jellegzetes esetet még megemlítnék: az első hazai gépeltérítés is a pécsi reptérhez kapcsolódik. 1948-ban a Pécs–Budapest járatot térítették el, amely végül is Münchenben landolt. A repteret az épülő uránváros miatt 1955 októberében a Péctől délre lévő Pogányba költöztették.⁴ A Magyar Veterán Repülő Szövetségének Pécsi Csoportja a második világháborúban hősi halált halt magyar pilóták emlékére szobrot állított az

Építők útja–Ybl utca találkozásánál 1992-ben. Az emlékmű érdekessége, hogy talpzata a hajdani pécsi repülőtér kifutóján kapott helyet.

1. A repülő emlékmű

A második világháború után, a pár éves átmeneti korszak után a szocializmus időszaka új gazdasági feltételrendszert teremtett. Ez az addigi pécsi magángazdaság teljes rendszerét átalakította. Az ipari és kereskedelmi üzemeket 1947–1949 között államosították, leszámítva néhány kisebb szolgáltatóipari egységet szinte minden állami kézbe került. Az egyházi addigi funkcióit leszűkítették, működését korlátozták. A kultúra rendszerét központilag irányították. A korábbi meghatározó társadalmi csoportok tagjait háttérbe szorították, bebörtönözték, vagyonuktól megfosztották. A tradicionális társadalmi önszerveződés lehetőségei visszaszorultak, a politikai pártokat megszüntették, a társadalmi érdekvédő és egyéb szervezeteket nagyrészt felszámolták, avagy engedelmes bábbá tették. Az első öt éves tervvel elindított gazdasági modell a nehéziparosításról szólt. Pécs nem volt kiemelt szocialista város, viszont korábbi gazdasági kapacitásai révén jól beilleszthették a nehéziparosítás rendszerébe.

Mindez azzal is együtt járt, hogy a szocializmus korában lezajlott nagy népességnövekedés, amelynek során 1990-re a város 170.039 lakosúvá lett, alapvetően nem a belső területeken ment végbe; a Belváros népessége a korábbiakhoz képest nem nagyon változott. A népességnövekedés Pécssett az új lakótelepeken jelent meg: előbb Uránvárosban, Meszesen, később Megyervárosban és a Mecsekoldalban. Mindez persze nem jelenti azt, hogy a Belvárosban ne zajlottak volna le jelentős gazdasági és társadalmi változások, de azok kétségtelenül kisebb volumenűek voltak, mint amelyek a fent említett területeken mentek végbe.⁵

A vizsgált városrész nagy átalakulását a mecseki uránércbányászat hozta. Az 1945 augusztusában a két japán városra ledobott amerikai atombomba új távlatokat nyitott az atomenergia hasznosításában, ám a katonai célok mellett lehetővé vált békés célra szánt atomerőművek építése is. Világméretű konjunktúra bontakozott ki ebben a korszakban, a fejlett országokban egyre több helyen az újonnan felépített, ám nem

kis környezeti veszélyeket magukban hordozó atomerőművek szolgáltatták a felhasználható villamos áram 30–40%-át. Magyarország esetében a háború után rögtön megindultak a radioaktív anyagok utáni kutatások, a kezdeti próbálkozásokat egyértelműen a szovjet igények motívtávták. 1953-ban a Mecsek területén, Kővágószőlősnél (Pécsről nyugatra) mértek jelentősebb radioaktivitást, s viszonylag hamar, 1955-ben meg is indult az uránérc kitermelése. A vállalat kezdeti fedőneve Pécsi Bauxitbánya Vállalat volt. Az idők során öt bányüzem jött létre: az első 1953-ban, a második 1958-ban, majd a későbbiekben 1961-ben, 1973-ban és 1983-ban. Mindez egyben kirajolja a termelés növelésének tendenciáját is, ami együtt járt a helyi foglalkoztatás problémáinak enyhítésével is. A vállalat szovjet irányítással működött, a balesetek és betegségek miatt magas munkaerő-vesztéssel. Rengeteg pécsi polgár szenvedett maradandó egészségkárosodást az ércbányában, ugyanakkor a vállalat viszonylag magas béreket fizetett, s széles körű szociális juttatásokat biztosított a dolgozóinak. A vállalat üzemi központja Kővágószőlősnön volt. Az uránkitermelés jelentős hatást gyakorolt a térségre: dolgozói nemcsak helyből és a szomszédos falvakból, de egyre nagyobb arányban Pécsről kerültek ki.⁶

A későbbi nevén Mecseki Ércbányászati Vállalat az egyik legnagyobb foglalkoztatóvá vált a városban, amit jól mutat, hogy alig pár év alatt (1960-ra) már 3736 fizikai és 1061 szellemi munkát végző dolgozója volt, így a mintegy 4800 fővel Pécs második legnagyobb üzemévé nőtt. Az uránércbányászatot nem érintette a gazdaságpolitika 1968-os változása, a mecseki kitermelés folyamatosan növekedett, s a foglalkoztatás is bővült az Ércbányászati Vállalatnál: 1970-re már csaknem 8000 fő dolgozott a társaságban. A bányászat óriási környezeti károkat okozott, de abban az időben a környezetet kezelése, az ökológiai állapot a közgondolkodásban háttérbe szorult, hiszen a vállalati és gazdaságpolitikai stratégiák a mennyiségi termelés büvkörében fogantak.⁷

2. és 3. Uránváros épülőben, Kőrösi Csoma Sándor utca

Ugyanakkor meg kellett oldani a vállalati munkaerő lakhatását és munkahelyre szállítását. Erre Péccsett a vizsgált üres, lakatlan célterület jó lehetőséget adott. Az uránkitermelés megindulásával 1955-ben megkezdődött a munkáslakások építése is. (Tegyük hozzá, hogy nem ez volt az első szocialista kori munkáslakóház-építés, hiszen a város keleti végén 1950–52 között a szénbányászoknak már létrehozták Új-meszest.) A mintegy 100 hektáros területen 1955–74 között 5000 lakást és az ideköltözőket kiszolgáló intézményeket építettek föl kamatmentes szovjet kölcsönből. (Az Uránváros elnevezés helyett sokáig Új-Mecsekaljának vagy Nyugati városrésznek hívták a területet.) Az 1960-as évek nagy pécsi munkáslakás-építése főleg a nyugati városrészt érintette, ami főleg azt célozta, hogy kielégítsék az uránbánya munkaerőigényét.

Az első lakást 1956 novemberében adták át – ez ma a Hajnóczy utca 5. szám alatt található, s emléktábla hirdeti tervezőjének, Dénesi Ödönnek a munkáját, aki a városrész rendezési tervét készítette. Az uránvárosi lakótelepet a Tüzér utca, északról a 6. sz. főút, délről pedig a vasút határolta. Három fő utca, mégpedig az Ybl Miklós, az Esztergár Lajos és a Dr. Veress Endre tagolja Uránvárost három részre, s ezen egységekben aztán további kisebb tömböket alakítottak ki. A lakóházakat típustervek alapján építették, amelyekből több is volt. Uránváros nyugati területén, a korábban épült lakóházak négyemeletesek voltak, míg a későbbiekben, a keleti területeken épültek már panelházak. A típustervek elég elavultnak nevezhetők, például az első lakóházakban még nem volt fürdőszoba, csak mosdófülke. A lakóházak tetőformáit a fűtési technológia határozta meg: a kályha-fűtéses négyszintesek a kémények eltakarása érdekében oromzatos tetőt kaptak, a központi fűtéses lakóházak viszont lapostetőt. Az 1960-as években építette ki a Pécsi Gázmű azt a gerincvezetékét, amely átkívgyozva a városon

elérte az uránvárosi területet, s így már nem volt akadálya a városi gáz bevezetésének. A kezdeti, téglából épült négyemeletesek után egyre több összkomfortos panellakást építettek. 1961-től itt emelték Magyarországon az első többemeletes panelházakat; 1966-ban a Páfrány utcában építették az első tízemeletes panelházat. Általános volt a vélemény, hogy az uránvárosi ház-elrendezés és -kiképzés, az utcák, terek építése nemigen hasonlít egyetlen más hazai új lakónegyedre sem. Itt is akadtak típusterv alapján készült lakások, de a külső díszítése mindnek más és más volt. Sokat adtak erre a tervezők. Az Uránvárosban épített lakóházak 10%-át a városnak adta át a bánya. Tegyük még hozzá, hogy a lakásépítkezések mellett szükség volt munkásszállóra is, amely a Hajnóczy utca nyugati végén épült meg 1960-ban. (Ez a későbbiekben egyetemi kollégium lett, illetve újabban Laterum Hotelként működik.) Uránvárosban 1974-ig összesen mintegy 7300 lakást húztak föl.⁸

A több tízezer lakost számláló Uránvárosban kiszolgáló intézményeket is kellett építeni. Ebben a korban úgy gondolkodtak a városrészről, hogy ott a jövő épül, ezért a kezdeti tervekben igen komoly beruházások is szerepeltek a városrész kialakításában. Ezzel egyben egy új városformát is teremteni akartak, amely egészében szemben állt volna a régi, konzervatív Pécs képével, a belvárosi ódon utcákkal stb. A területét a nyugati részen mintegy merőlegesen lezárja a volt Mecseki Ércbányászati Vállalat hatszintes székháza. **A szocialista korszak technikai/műszaki jellegű gondolkodását mutatja, hogy Uránváros utcáit többnyire tudósról, műszaki szakemberekről és alkotásokról nevezték el. Példának elég csak Ajtósi Dürer, Jedlik Ányos, Bánki Donát, Bolyai Farkas, Puskás Tivadar, Zipernowsky Károly nevére utalni.** A központba tervezték a nagyobb intézményeket, így a kerületi tanácsot, a postát, a rendőrséget, a kultúrházat, egy áruházat és még egy 13 emeletes szállodát is. Ez utóbbi persze nem

készült el, s tegyük hozzá, teljesen felesleges is lett volna. De voltak más tervek is, amelyek végrehajtására nem került sor, így például nem épült meg a vásárcsarnok, a szabadtéri színpad, a mozi stb. Szerepelt a tervek között egy strand is, amely a hiányzó víz miatt nem valósulhatott meg. Történelmi adottság, hogy a városrészben nem található templom.⁹

4. Épülnek a Páfrány utcai tízemeletesek (1967)

Hatalmas szükséglet volt viszont egy központi áruházra. A helyi sajtó már 1963 januárjában hírt adott a korábban leállított újmecsekaljai áruház építésének folytatásáról, amit végül is a III. öt-éves terv keretén belül fejeztek be az uránvárosi térség közepén. Ez volt az 1969 márciusában részlegesen megnyitott, négyszintes Mecsek Áruház. Kun Attila tervei alapján készült az épület, 4500 m² alapterülettel, s északról a postaépülettel kapcsolódott össze. Az áruház a méretével már önmagában is kiemelkedő volt, akár országos szinten is; ezt jól mutatja, hogy csak a bútorosztálya 2000 m²-t tett ki. Azt is hozzá kell tenni, hogy a korabeli sajtócikkek tanúsága szerint a lakosság valósággal megröghanta az új áruházat, ahol 140-en dolgoztak, s a munkás létből következő késői vásárlásokra is lehetőség nyílt. A Mecsek Áruházon kívül a Dr. Veress Endre, a Kőrösi Csoma Sándor és a Hajnóczy úton földszintes üzletházak épültek. Az 1970-es évek elejére több mint 13.000 m² alapterületű üzlethálózata volt a városrésznek. A hétemeletesek közötti kétszintes önálló üzletházakból egy valósult meg, mégpedig az Olympia vendéglátóegység, mely éttermet, presszót, bár, sözrözöt és fagyaltozót foglalt magában. Azonban a városrész kiépítése során nem minden ment gyorsan. Bár kétségtelen, hogy az uránvárosi lakosság nem szorult rá a belvárosi területek árucikkeire, hiszen lényegében egy új városrészt építettek föl, mégis meg kellett teremteni a közlekedési összekötő rendszert, amely autóbuzsos kapcsolatot jelentett. Péccsett 1950-ben az addigi közlekedési vállalatot Pécsi Közlekedési Vállalat néven szervezték át. Már egyre több vonalon járt autóbuzs, 1962-ben pedig Uránvárosban megépítették az új állomást.¹⁰

A gyorsan növekvő Uránvárosban ki kellett építeni a bölcsődei, óvodai és iskolai rendszert. A városrészbe annak létrehozásakor alapvetően a 20–35 év közti korosztály költözött, vagyis nagyszámú gyermek ellátásáról kellett gondoskodni. A beköltözők között sok szakmunkást

találunk, de az átlagosnál jóval magasabb volt az értelmiségiek aránya, ugyanakkor alig költöztek ide korábbi kisparosok, és a segéd munkások aránya is 3% alatt maradt, s egyáltalán nem laktak a városrészben idősek, nyugdíjasok. Uránváros keleti részén 1963-ban nyílt meg a Bánki Donát utcai Általános Iskola, amely az akkor létrehozott épület déli részén 12 tantermet

5. Uránvárosi gyerekek a számmárral és a békával

kapott, az északi szárnyban pedig az Újmeccsek-aljai, később Komarov gimnázium kezdte meg működését. A szovjet úrhajósról elnevezett gimnázium négy év után, 1967-ben kapta meg új épületét a Dr. Veress Endre úton. 1989-ben a gimnázium a JPTE gyakorló gimnáziuma lett, s egy évvel később felvette Babits Mihály nevét. A Komarov hajdani helyére a Karikás Frigyes utcai Általános Iskola került, melyet aztán 1980-ban összevontak a Bánki utcai általános iskolával. Szintén új intézmény volt az Építők Úti Általános Iskola, amely 1969-ben indult. A modern, 24 tantermes épület tornacsarnokkal és színházteremmel is rendelkezett, s már az induláskor 1164 tanuló iratkozott be. Ez az iskola 1981-ben egyesült a Városi Sportiskolával, miáltal megteremtődött a pécsi élsport utánpótlásbázisa. A TÁSI név jól csengett abban az időben, amit számos versenyen elért helyezések és kiváló sportolók kinevelése is bizonyít.¹¹

Az iskolák mellett egyre több egyéb gyermekintézmény jött létre: épültek bölcsődék, óvodák; hamar létrehoztak két 50 fős, egy 75 fős óvodát, illetve két 60 fős bölcsődét. Épültek a játszóterek. 1985-ben, Várnagy Péter tervezésében épült meg az uránvárosi lakótelep közepén egy komplex művelődési ház, amely 1990-ben a Szivárvány nevet vette föl. A vállalat kialakította a gyermekintézmények patronálási rendszerét nemcsak Uránvárosban, hanem a város egyéb területein is. Összesen mintegy ötven intézménynek adtak segítséget karbantartásban, felújításban, rendezvények szervezésében. A vállalat anyagi segítségével kívül döntő szerepet vállaltak a különböző brigádok. Ne felejtjük el azt sem, hogy Uránba nagyon sok parkot telepítettek. Amikor az ötvenes évek közepén elkezdtek az építkezéseket, a terület inkább holdbéli tájra hasonlított. Tudatos tevékenység eredménye, hogy manapság a terület jelentős részét zöld borítja, ami enyhíti a szögletes épületek látványát, s egyértelműen javítja a lakosság komfortérzetét.

„A városrendezői koncepció egyik legnagyobb értékét az épületek tájba való komponálása és a sok zöldterület adja. Egyedi hangulatához nagyban hozzájárul, hogy a házak közötti tereket szobrok és szökőkutak, téglaeépületeit domborművek és mozaikok díszítik” – írja Pilkhoffer Mónika városkutató.¹²

A szocializmus korában az iparvárosok kultikus vonása volt a labdarúgás; lényegében minden nagyobb ipari üzemnek volt futballcsapata. A tömegszórakozás fontos elemének számított a futball, amihez persze futballpályákat is építeni kellett. Kovácstelepen volt a sörgyár tulajdonában lévő futballpálya, ahol a Pécsi Kinizsi játszott meccseit. Uránvárosban a viszonylag zárt területen pályaeépítésre nem igazán maradt hely, de északabbra, a vele határos Szigeti területen, a régi káptalani gazdasági épületek ledózerolása után igen. Az 1956–64 között Pécsi Urán, majd 1964–73 között Pécsi Ércbányász néven szereplő csapat stadionját adataink szerint 1963-ban adták át a Szigeti út mentén, a gárda itt játszott mérkőzéseit a magyar bajnokság különböző osztályaiban.¹³

A Lauber Dezső Sportsarnokkal szemben, az utca másik oldalán, Uránváros keleti részén építették meg a városi műjégpályát. Kisebb jégpályák korábban több helyütt voltak a városban, többek között a 39-es dandár úti általános iskola mögött, de az 1970-es években egyre erősödött egy nagyobb, sportversenyekre és lakossági használatra is alkalmas műjégpálya megépítésének gondolata. E téren különösen nagy volt a lemaradás, a korabeli sajtóban már 1973-ban is jelent meg cikk arról, hogy a 20 ezer fős Dunaújvárosban már régen működik pálya, Pécsen pedig még mindig nincs. Végül 1980-ra készült el a beruházás, Magyarország kilencedik műjégpályája. A létesítményt 1981-ben nyitották meg, az első hivatalos jégkorongmérkőzést pedig 1984-ben játszották rajta. Az eredetileg fedettre tervezett jégcsarnok alkalmas volt

6. A jégpálya Uránvárosban

különböző sporttevékenységekre, versenyek megrendezésére. A nyolcvanas években szezononként 100 ezer látogatója volt, ami a viszonylag drága jegyár (20 Ft) mellett nagyon magasnak számított. Volt olyan nap, hogy összesen 1200-an váltottak belépőt, ami azért is érdekes, mert a jegén maximum 600 korcsolyázó fér el. Ez mutatja, hogy a sport és szórakozás mellett ez fontos találkozási és ismerkedési hely is volt. Jelenleg évente 45 ezren látogatják a pályát. Az utolsó nagy rekonstrukcióra 2016-ban került sor, amikor új hűtőrendszert üzemeltet be és felújították magát a korcsolyafelületet is. A létesítmény az eredeti rendeltetése mellett keresi azokat a lehetőségeket, amelyek lehetőséget adnak a szezonon kívüli működésre. Ennek jegyében volt itt már bábszínház-előadás, sportmérkőzések óriás kivetítés közvetítése, tenisz- és röplabda-meccs, valamint Mecsek Rallye-s autók bemutatója.¹⁴

Fontos kérdés volt a városrész közművelődési lehetőségeinek megteremtése is. Természetesen Pécs belső területeinek kulturális adottságai sokkal szélesebb kereteket biztosítottak, s a közlekedés javulásával annak elérhetősége is megoldódott. A legjelentősebb ilyen intézmény 1960-ban jött létre az első építkezések során – ez volt a Hajnóczy utca 41. szám alatti Ságvári Művelődési Ház, vagy ahogyan abban a korban nevezték, a „Sági”. A városrész nyugati részén lévő intézményt az Uránbánya építtette, a munkásszállón lakó dolgozóinak és a vállalati rendezvények lebonyolítására. A művelődési ház rendelkezett több mint 50 ezer szépirodalmi kötetes könyvtárral, színházteremmel, klubhelyiségekkel és ebédlővel. **A Sági volt a Pécsi Balett első otthona, de itt hozták létre a bányászokból álló Pécsi Fúvószenekart is, mely immár 6 évtizede, ma Pécsi Ércbányász Fúvószenekar néven működik, és napjainkban a Bánki Donát utcai Általános Iskolában próbál hetente 2 alkalommal.**

Az idők során számos egyesület, klub alakult, voltak itt képzőművészek, fotósok, zenerajongók stb. 1986-tól itt kapott helyet a Harmadik Színház. A rendszerváltás utáni zavaros viszonyrendszert követően, 1992-ben a város vette át a művelődési ház működtetését.¹⁵

Nagyon fontos kérdés volt az egészségügyi intézmények fejlesztése. Az uránbányászat veszélyes és egészségre ártalmas tevékenység,

ugyanakkor a városrész növekvő számú lakosáról is gondoskodni kellett. Eleinte egyes lakásokat rendeztek be orvosi rendelőnek, de ez nem lehetett végső megoldás. 1970-ben adták át a legnagyobb egészségügyi beruházást, az új rendelőintézetet a Dr. Veress Endre úton, amelybe az addigi, elszórt kis rendelők is beköltöztek. A rendelőintézet nyugati szárnya az ércbányászati vállalat igényeit szolgálta, ahol a vállalat dolgozói és családtagjai kaphattak ellátást. A foglalkoztatottak részére a kötelező tüdőszűrésen kívül zaj-, egészségtesztzámláló és vibrációszűréseket végeztek. A szolgáltatot 23 orvos látta el a szükséges asszisztenciával, akiknek bérét a vállalat fizette.¹⁶

7. A Péchy Blanka tér kövei,
háttérben az SZTK-val
és a magasházzal

A vizsgált városrész fontos elemét jelenti Kovács-telep. Ez a nagyjából háromszög alakú területi egység az Uránvárostól nyugatra esett, a 6. sz. főúttól délre, egészen a vasútig húzódott. A régi Németürög/Rácváros természetes déli területét képezte. A 6-os út menti részén helyezkedtek el a házhelyek, s a délre lévő területek a telkek külső részeként szolgáltak. A déli terület benépesülése az első világháború után indult meg. Sokat jelentett ekkor a már emlegetett pécsi reptér, hiszen az lényegében Kovácstelepig tartott, s ott számos kiszolgáló egység jött létre. **Érdekes módon a területre a Dráva menti térség elszegényedésével és népesséگیáramlásával fordítottan arányosan sok ormánsági református lakos költözött.** Kovácstelep – bár ez bizonytalan információ – egy itt lévő ipari műhelyről kapta a nevét, az 1920-as évek előtti forrásokban nem találkoztunk ezzel az elnevezéssel. Az 1920-as években Pécs magához akarta vonzani Rácvárost, az ottani szőlőtermelés, a jelentős boradó és az ipari kapacitás a pécsi városvezetőket a becsatlakoztatására ösztönözte. Annak kétségkívül volt racionális alapja, nem véletlen, hogy még a rácvárosi előljárók is forszírozták. Rácváros ekkor összesen 50 házból állt, a mintegy 350 lakosból 34 iparos háztartás élt a Pécs melletti településen. Az is a csatlakozás mellett szólt, hogy lényegében már össze is épült a nagyváros és a falu. A rácvárosiak (s a mellette lévő falvak) igen fontos mezőgazdasági ellátói voltak a pécsi lakosságnak. Pécsi ígéretésből bőven volt: a villamos meghosszabbítása Rácvárosig, az utak javítása, egységes jegyzői lehetőség úgy, hogy a jegyzői legelőjavadalom Rácvárosnál marad; a vámsorompó eltörlése stb. 1928 felé megszakadtak a tárgyalások, főleg a potenciálisan nagyobb adó riasztotta el a rácvárosiakat. Végül pedig megfordult a politikai széljárás: a válság elején, 1930-ban Rácváros (az annak déli részét alkotó Kovácsteleppel), Magyarürög, Mecsekszentkút és Patacs egyesült, s ezzel létrejött Mecsekfalja; egy 4000 holdas és 2021 fős nagyfalu, vagyis

Pécs egyelőre erőből nem tudta végrehajtani tervét. De nem tett le a terület beolvasztásáról, a gondolat az 1930-as éveket is végigkísérte.¹⁷

Más lehetőségek adódtak azonban az 1950-es évek első felében, amikor is 1952-ben (már a Rákosi-korszakban) Mecsekfalja egészét becsatlakoztatták Pécsbe, vagyis a Kovácstelepet már Rácvárossal együtt kapcsolták oda. A kommunista diktatúra idején már nem nagyon kérdezték a lakókat kívánságaikról. Uránváros építésének megkezdése 1955-től persze átalakította Kovácstelep életét, hiszen az utóbbi területe egyszer csak ott találta magát Uránváros és az uránbánya között. A vonalzóval megrajzolt utcaszerkezet, a kertvárosias terület egyre vonzóbbá vált a pécsi lakosok számára. Már az 1930-as évektől költöztek ide pécsiek, s az idők során egyre több bányász munkás, vasutas család stb. telepedett le a térségben. Ezt fokozta, hogy az 1980-as évektől a pécsi városi népesség egyre nagyobb része kezdett a belvárosi és panelkörnyezetből családi házias övezetek felé mozogni. Ekkor vált Kovácstelep igen sűrűn beépítetté. Érdekes, hogy a családi házias övezetet délről az Ércbányász utca, vagyis az Uránbánya által épített komfortos lakásokat felvonultató utca zárja le. A természeti környezetre utal a sok virágnevű kovácstelepi utca. Meg kell még említenünk, hogy Kovácstelep megszórt egy panellakótelepet. Az 1970-es évek közepén, a kertvárosi panelépítkezések első üteme után felmerült a nagy kérdés, hogy hol folytassák a panelépítkezést, s a Siklói városrész mellett a másik reális lehetőség a Kovács-telep nyugati határán túli terület beépítése volt. Elkészültek a részletes tervek is, de végül is az illetékes szervek úgy döntöttek, hogy a Megyeri legelő nagyobb felhasználásával folyik tovább a panelház építési program.¹⁸

Ez kezdetben egy gyenge infrastrukturális adottságú területe volt a városnak. Az 1970-80-as évekre az északról déli irányba húzódó Ürögi fasorban a városi szennyvíz gerincevezetékét ugyan kiépítették, de a merőlegesen álló utcák telkeire, házaiba nem kötötték be. A másik

probléma a gázvezeték hiánya volt. Az ideköltözők az 1980-as években (vélelmezhetően nagyobb anyagi lehetőségek birtokában) önmaguk fejlesztették városrészüket. 1988-ban például a helyi sajtóban már az jelent meg, hogy a kovácstelepi lakosok egyéb központi források híján saját erőből hozták létre a gázvezetéküket, míg a tanács a vízvezetékhez járult hozzá. Nagy volt a kontraszt az emlegetett Ércbányász utcai lakások és a családi házak komfortja között, hiszen a bányászlakásokban központi gázkazán szolgáltatta a meleget. Mivel Kovácstelepek világosak a természeti határai, azon túl nem tud terjeszkedni, s az az 1980-as évek végére lényegében kitehették a „megtelt” táblát. A több évtizedes fejlődés és bővülés persze a lakosság szerkezetében is meglátszott: az 1980-as évek végére már folyamatosan előregedő közösséget találunk a kovácstelepi területen.

Láthattuk: a vizsgált városrész életében a nagy változást az 1950-es évek közepén az uránércbányászat kiépítése hozta. Fordítsuk meg a folyamatot: a következő nagy változást pedig annak fokozatos visszaszorítása, majd felszámolása okozta. A gyorsan növekedő iparon belül az uránérc kitermelése is jelentős extenzív fejlődési periódust élt át az 1970-es években, bár az évtized utolsó éveiben már csökkent a foglalkoztatás a Mecseki Ércbányászati Vállalatnál. Az összdolgozói létszám az 1970. évi csaknem 8000 főről az 1980. évre 7188 főre, 1990-re pedig 4517 főre, vagyis a korábbi nagyságrend csaknem felére esett vissza. A sajátos ciklust leíró vállalati teljesítmény okai között mindenképpen ott szerepel a gazdaságpolitikai stratégiaváltozás, valamint a Szovjetunió befolyásának változása. A kezdeti növekedést nyilván motíválta a paksi beruházás felgyorsulása, s annak tüzelőanyagához való hozzájárulásként a pécsi nyersanyag-kitermelés felfuttatása. Am azt is látnunk kell, hogy az 1980-as évek közepére a szovjet igények csökkentek, a szovjet gazdaság a csőd szélére került, így a magyar exportban számottevő pécsi alapanyagra sem volt oly mértékben szükség, mint korábban. S ne feledkezzünk meg a gazdaságtalanná váló

kitermelésről sem, aminek egyik lényeges oka a lelőhelyek kimerülése: a működési nehézségek egyre inkább a kitermelt kőzet alacsony fém-tartalmához kötődtek; összehasonlításképpen írják a szerzők, hogy az akkori Kelet-Németországban lévő lelőhelyeken százszor magasabb urántartalmat lehetett találni. Az 1980-as évek második felében a pécsi gazdaság egyre több gonddal küszködött, főleg a keleti piacok elvesztése miatti exportcsökkenés járt negatív következményekkel.¹⁹

Ha egészében ránézünk a szocializmus éveire a vizsgált céletterületen, azt láthatjuk, hogy az 1950-es évektől az 1970-es évek közepéig egy gyorsan fejlődő városrész alakult ki. Amíg az uránbánya biztosította a háttérét, addig Uránváros bővült, szépült, s itt igen élhető környezetet tudtak kialakítani. Nyilvánvaló, hogy a bányászépitkezés egyoldalú rendszert teremtett, az itt élők nagy része az uránbányához kötődött. Azt is lehetett látni már az 1980-as évek vége felé, hogy kezd előregedni a helyi lakosság, hiszen a hajdan ideköltöző húsz-harmincévesek az 1980-as évek végére már ötven-hatvanévesek lettek, ugyanakkor a gyermekszületések száma nem volt túl magas.

A politikai és gazdasági rendszerváltás sem kímélte a területet. 1990–2018 között Pécs lakossága a korábbi 170 ezer főről mintegy 145 ezerre csökkent. Lényegében a városban mindegyik területi egység lakossága jelentősen visszaesett. Uránvárosban azt láthatjuk, hogy a korábbi, akár 20 ezer főt is kitevő lakosság 2011-re 13.500 főre csökkent. A gazdasági válság okozta romló életfeltételek miatt tovább fokozódott az elvándorlás, így ma már a 10 ezer főt sem éri el a lakosság. Ez a tendencia az elkövetkező években is folytatódni fog. Demográfiai szempontból e mögött a magas halandósági mutatók, a születések számának csökkenése, illetve a nagyfokú, főleg fiatalokat érintő elvándorlás áll. Uránvárosra is részben igaz, ami általában a hazai lakótelepekre: létrehozásakor a fiatalok, később az idősek városa.

8. A Mecsek Áruház és az Uránbányász tér

A rendszerváltás után Pécsert is egyre-másra szűntek meg a nagy ipari cégek. Említettük korábban a foglalkoztatás csökkenését a Mecseki Ércbányászati Vállalat esetében, ugyanakkor az állami szubvenció óriási összeget emésztett fel. A szovjetek magyarországi térvészítése, az uránérc nemzetközi piaci ára, valamint a nagyon drága kitermelés miatt a kormányzat 1989-ben a termelés megszüntetéséről döntött. A Németh-kormány döntését követően az uránbányászok utcára vonultak, de a demonstrációt leszerelték. 1991-ben az Antall-kormány az addigiakkal ellentétes döntést hozott, ami a termelés alacsonyabb intenzitású folytatásáról szólt. Végül is az uránkitermelés 1997 szeptemberében fejeződött be teljes egészében. Statisztikai adataink szerint az 1990-es években már csökkentett kapacitással működött az uránbánya, amit jól mutat, hogy 1992-ben már csak 2051, 1994-ben már csak 1700 ember dolgozott a vállalatnál, ugyanakkor 1995-re is újabb 500 fő elküldését prognosztizálták. A következmények persze súlyosak voltak. A bányászok egészségi problémáiról alig tudni valami biztosat,

hiszen az ottani egészségügyi szolgálat minden bányászról kartotékot vezetett, ám a tüdőrákban megbetegedettek kórlapjainak többsége szigorúan titkos minősítéssel a budapesti Uránipari Titkárságra került. A megmaradt dokumentumok alátámasztják a félelmeket: az úgynevezett vajatvégi bányászok felét 15-20 év után rehabilitálni kellett, tíz százalékuk pedig rokkantsági nyugdíjba került. Mindez azt jelenti, hogy Uránváros elveszítette legfőbb munkaadóját, aminek komoly társadalmi következményei lettek.²⁰

Az 1990. évi rendszerváltás óta állandó téma a helyi és a szélesebb irodalomban is Uránváros zárt jellegének oldása, a gettósodás (szegregálódás) megelőzése és kezelése, avagy a fejlesztések lehetősége. Funkcionálisan szemlélve kétségtelenül látványos lépések történetek a problémák kezelésére. Az egyik a városrész értelmiségi jellegének a növelése. A BÉV volt épületeinek, munkásszállójának kihasználásával jelentős egyetemfejlesztési munka kez-

dődött a terület északi részén. Ebbe az ötemeles, többszárnyú épületkomplexumba költözött be a PTE felnőttképzési kara, amely sok diákot vonzott. De fontos változás volt Úránváros északi részén a Laterum Hotel és Étterem kialakítása is, amely Pécs egyik legnagyobb ilyen jellegű létesítménye.

A városrész megújítására a 2010. évi Európai Kulturális Fővárosa program során és azt követően került sor. A városrész zöldfelületei közül kiemelkedik az új külsőt kapott Szilárd Leó park, amelyet az Uránbányász térrel együtt az EKF program keretében újjítottak fel. A Szilárd Leó parkba pavilon, sportpálya és szabad vízfelületű szökőkút is került.

A városrész önálló színházzal (Pécsi Harmadik Színház) és kulturális központtal (a Pécsi Kulturális Központ székhelye az egykori Szivárvány Gyermekházban van) rendelkezik, melyek megfelelően biztosítják a városrészben lakók szórakoztatását minden korosztály igényei szerint, valamint helyet biztosítanak közösségi rendezvények szervezéséhez. A városrészben található a KRESZ-park, amely évtizedek óta vállal tevékeny szerepet a pécsi gyermekek és fiatalok biztonságos közlekedésének oktatásában. A közösségi lehetőségeket erősíti a sportélet. Ennek fontos eleme a kovácstelepi sportpályák felújításával is együtt jár, akadé-

miává való átszervezés, hiszen annak jelentős gyereklétszám élvezheti az előnyeit. A Péchy Blanka téren modern teniszkomplexum épült. A Pécs Városi Tenisz Club 1992-ben alakult Pécssett (jogelődjét is tekintve több mint 40 éve működik), előtte a Pécsi Spartacus Sportkör teniszszakosztályaként működött az Universitas utcában, a Balokány-ligetben. Versenyzői és csapatai számtalan magyar bajnoki cím tulajdonosai. A 2009-ben megújult teniszcentrum a pécsi születésű Gulyás István nevét vette fel. A központ sokrétű programokkal és jó körülményeket biztosítva várja tagjait, versenyzőit és látogatóit Úránváros keleti felében, 10 szabadtéri, télen 4 fedett teniszpályán. Ez a város legnagyobb múlttal rendelkező teniszkлубja, mind a versenysport, mind a szabadidősport terén. A tíz kiválóan karbantartott salakpálya mellett egy színvonalas klubház fogadja a látogatókat.

Szigeti tanya

A vizsgált városrészhez tartozik a Szigeti tanya is. Ez a korábbi városi legelőként használt terület Úránvárostól és a vasúttól délre helyezkedik el. A mezőgazdasági terület hasznosítására sokáig nem volt nagy igény, viszont az 1920. évi föld-reform végrehajtásához eddig nem használt földeket kellett bevonni, ezért az akkori város déli területein (Ispitaalja stb.) egyre nagyobb számban

9. A megújult Uránbányász tér

Szolgáltatásai között szerepel:

- Teniszoktatás (minden korosztály számára)
- Szauna és masszázs
- 110 m²-es konferencia terem
- 40 fős konferenciákra, céges rendezvényekre
- Téli időszakban (okt. 15.- ápr. 15.)
4 pályás, fűtött fedett sátor

10. Gulyás István Városi Tenisz Centrum

osztottak ki kisebb házhelyeket, kerteket. Ezzel a vasúttól délre is létrejött néhány utcácska, de meglehetősen szabályozatlanul, a terület beépítése azonban még váratott magára. 1932-ben ide helyezte át a város az addigi tenyészállat-telepét. Új fejezet indult 1945-tel, amikor a demokratikus földosztás során újra parcellázást folytattak. Jelentős roham nem volt a földekért, amit jól mutat, hogy még a helyi sajtóban és falragaszok útján is tudatosítani kellett a polgároknak, hogy nem elég az igényjogosultság leadása, jelen is kell lenni a földek kiosztásánál. A terület nagy része megmaradt a városnak, ám a földosztó rendelet révén állami tulajdonba került. A hasznosítása nehézkes volt. Az 1940-es évek végén megszervezték az állami gazdaságokat, s Baranya megyében tíz állami gazdaság jött létre, a Szigeti tanya területének nagy része a Pécsi Állami Gazdaság (PÁG) tulajdonába került. A PÁG egy területileg igen széttagolt, de az idők során egyre magasabb szinten működő mezőgazdasági nagyüzem volt, számos új termelési eljárást kísérletezett ki s vezetett be. A Szigeti tanyán kialakítottak egy nagyobb ló- és szarvasmarha-telephelyet, s annak üzemvezetési központját. Az 1950-es években a helyi sajtóban egyre több „győzelmi jelentés” látott napvilágot, amelyekben a Szigeti tanyán lévő tehenészetek

egyre javuló tehozamát, avagy éppen a fejőgépek alkalmazását dicsérték. A PÁG a szocializmus alatt jelentős munkaerőproblémákkal küszködött: állandóan hiány volt a Szigeti tanyai üzemegységben agrárszakemberekből, mezőgazdasági dolgozókból, amit nyilván magyaráz, hogy a párszáz méterrel északra lévő uránvárosi beruházások jobban fizettek, s elvitték a potenciális munkaerőt.²¹ A megmaradt Szigeti tanya városi területén hozták létre a Pécsi Kertészeti Vállalatot is, amelynek volt telephelye a Keszűi út mellett is. A Szigeti tanyai üzemből a város mezőgazdasági termelői különböző takarmányokat (gabona, lucerna, széna stb.) tudtak vásárolni. Az 1980-as évekig Szigeti tanya állandó lakossága minimális volt, az 1970-es évek elején 116-an éltek itt; 1982-ben mintegy 45 családról tudunk. A vasút általi elzártságot oldotta, hogy 1982-ben a korábban meglévő, de az 1970-es években lezárt vasúti átjárót újra megnyitották, ezáltal a Szigeti tanyán élők számára néhány percen belül elérhetővé váltak az uránvárosi boltok, orvosi vagy egyéb szolgáltatások. A rendszerváltás után a Szigeti tanya funkciója is megváltozott. A Tüzér utcához, a Megyeri úthoz közelebbi területén egyre több kereskedelmi depó, bolt, avagy ipari üzem jelent meg, melyek közül jó néhány immár több évtizede is működik.

2. KULTÚRA ÉS CIVIL SZERVEZETEK

Uránváros kétségtelenül különleges hangulatot áraszt. Egy másik Pécsre érkezünk az Építők útjára érve, majd az Urán-központot érintve tovább az Esztergár Lajoson keresztül az uránvárosi buszállomás felé. Uránváros amolyan külön kisvárosként, Pécs egészét tekintve alcentrumként funkcionál. Ki sem kell mozdulni innen ahhoz, hogy hivatalos ügyeket intézzünk, ugyanis van kormányhivatala. Emellett számos szupermarket, étterem és söröző, zöldséges és szolárium, piac és kisbolt, fitneszterem és pékség, általános és középiskola, óvodák és játszóterek, valamint rendőrőrs is található itt. Mindezek egy külön városban meglévő intézmények és helyek. És akkor még nem említettük a Dr. Veress Endre utcai rendelőintézet komplexumot, a postát, valamint a kultúrának és közösségi életnek helyet adó Pécsi Kulturális Központot és a különleges Pécsi Harmadik Színházat. A városrészben sok a zöldterület, van itt kutyafuttató, de emellett a jégpálya, a városi teniszcentrum és a 300 méteres iskolai futópálya által számos sportolási lehetőség is biztosított. A panel- és társasházak ölelte terek csendes, zöld környezetűek, a kisboltok, a sok iskola nyugodt, családias légkört biztosítanak a lakótelepnek. Uránváros megítélése nagyon érdekesen alakult. Volt, aki presztízisnek tekintette, hogy itt lakhat, volt, aki „kolóniaként”, kísérleti telepként gondol vissza a kerületre, mások megszerették, mivel Urán távolról sem az a sok helyütt látható, szürke, arctalan panel-szörnyeteg. **Az elmúlt hatvan év alatt Uránváros nem sokat változott, talán ezért is kedvelik annyira a régi és az újonnan érkező lakosai. Egy biztos: aki valaha itt élt, pontosan tudja, mit jelent uránvárosinak lenni.** A negyed, amely a hatvanas évek közepére

pezsgő közösséggé formálta a korábbi, egymásnak idegen beköltözőket, valóban megtartotta arculatát: négy-, hét- és tízeemeletes házak, panelek és téglák, „tévéerkélyek” és furcsa, ám vidám szobrok, épületek, terek és széles utcák, az egyhangú panelházakat megtörő domborművek.

Uránváros valójában két jellegzetes részre osztható. Az első a Tüzér utca – 6-os főút – Páfrány utca által határolt „klasszikus” Uránváros a maga „kockáival”. Építészeti szempontból ez a terület sem egységes, mert tökéletesen nyomon követhető az a stílusbeli különbség, amely az ötvenes évektől a hetvenes évek közepéig tartó építkezést jellemezte. Az eredeti tervek szerint a Pécstől 8-12 km távolságra, nyugatra található uránbánya részlegeinek dolgozói és családtagjaik számára biztosítani kellett a lakhatást, annak minden velejárójával, ugyanis telepítettek ide oktatási (bölcsőde, óvoda, iskola), egészségügyi és kulturális intézményeket egyaránt. A tervezés során külön hangsúlyt fektettek arra, hogy a megépülő városrész annyira új és haladó jellegű legyen, hogy a város egészének is más, modern arculata jöjjön létre, azaz a régi Pécs sziluetteje „átíródjon”. Ezt erősítve épült meg a 17 emeletes „magasház” Uránváros közepén, amellyel nagyvárosiasítani akarták Pécsét és ellenpontot képezni a történelmi belváros tornyainak. A magasház azóta is uralja a negyed képét, naplementében minden komorságával együtt lenyűgöző látványt nyújt.

Az emberek beköltözésével párhuzamosan a hatvanas évek elejétől jöttek létre azok a közösségi terek, melyek helyet biztosítottak a munkások és családjaik szórakozásának, vagy

kiszolgálták azok kulturális igényeit. Egy volt uránbányász visszaemlékezése alapján egy dolgot fontos megemlíteni. A munkások, miután ledolgozták a rendkívül megerőltető, 10-12-14 órás munkanapjukat, leginkább pihenni jártak haza Úránvárosba, és a családjukkal töltött este, valamint a másnapi munka előtt maximum egy sörre vagy üdítőre ugrottak be a kollégákkal egy-egy emblemikus helyre. Szombaton azonban rendesen kiengedték a fáradt gőzt, hihetetlen pletykák terjedtek a véget nem érő italozásokról, táncestekről és kártyapartikról (vicces történetek szólnak arról, hogy egy-egy átmulatott éjszaka után sokan a házak kapuja fölött lévő, egymástól különböző domborművek alapján tudták megállapítani, hol laknak). A bányászok között számos „városi legenda” terjed azokról az éjszakákról. A legviccesebb két történet – amiről többen állították, hogy biztosan igaz – természetesen a hajnalig tartó italozásokhoz kapcsolódik. Amikor az Olympia hajnalban bezárt, az egyik bányász még szeretett volna inni egy sört. Mivel Pécssett semmi nem volt nyitva, hívott egy taxit és felvitette magát Budapestre egy jó korsóra. A másik is taxis sztori, ugyanis az egyik bányász, már kaptos állapotban le akart menni Harkányba szórakozni. Rendelt két taxit: az egyiket magának, a másikat a kalapjának. A pénz ilyenkor nem számított...

Nem véletlen, amit a Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas magyar zeneszerző, Cseh Tamás egyik ismert, Hova megy ma éjjel az Úránváros című dalában írt: „Ha egyszer eljössz, jössz még hetvenhétszer. S még hetvenhétszer, s még hetvenhétszer. Vagy itt maradsz mindig és többé nem mész el”.²²

A „kocsmáivó” évszázadok óta a helyi közösség tagjainak találkozó helye, ahol a mindennapi élet ügyeit és a közösség kiemelt ügyeit is átbeszélik. Érthető tehát, hogy legendássá vált kocsmákból nem volt hiány Úránban sem. Ki lehet emelni a Kerényi utcában (egykori Tarr Imre utca) lévő Kubát, ami amolyan kulthelyévé vált a nyolcvanas-kilencvenes évekre. A megfáradt bányászokat aztán felváltották a közeli Szántó Kollégiumban élő egyetemisták, majd – ahogyan az lenni szokott – a söröző ideiglenesen bezárt, jelenleg hétvégén tart nyitva. A Kuba manapság reneszánszát éli, retro bulikkal, latin-amerikai hangulatú estékkel várja a szórakozni vágyókat.

11. Az uránvárosi magasház

12. A Kerényi Károly (egykori Tarr Imre) utca 1970-ben

Talán még a Kubánál is fontosabb szerepet töltött be a Hajnóczy – Ybl sarkán lévő Kisvendéglő (ma Piccola Perla / Degesz vendéglő), mivel a bányák felől érkező buszok itt rakták le esténként a fáradt munkásokat, akik meló után felhajtottak itt egy korsó sört vagy egy fröccsöt. A bányászok nosztalgiaival emlékeznek vissza a Szigeti úton és a Petőfi utcában lévő sörözőkre, különösen a rácvárosi megálló közelében lévő Szigeti vám falatozó, ismertebb nevén „Hatsöcsű” kocsmára, ahol három nagy keblű hölgy csapolta a sört. Külön misztikum övezte az ún. beavatási szertartásokat, amikor az új belépőket „fogadták be” a régi motorosok. Ilyenkor a különböző feladatok mellett söröskorsóból kellett innia a bort az ifjú bányásznak. Később nyitott a pécsi focidrukkerek körében népszerű egykori Joker söröző az Uránbányász tér sarkán, a Karaván presszó, vagy a Hajnóczy utcában lévő Jóózska söröző, amely számos nagy összecsapás előtt emelte a szurkolók harci kedvét.

A bányásztársadalom különös közösség, amely sokkal összetartóbb, mint más munkahelyek csapatai. Az összetartás, az egymásrautaltság, a közös élmények és a veszély nagyon erős kötelékeket font a bányászok közé. Még úgy is elmondható mindez, hogy bányász és bányász között is volt „különbség”. Voltak az ún. fizikai munkások, a vájárok, az aknászok, a sofőrök, a pakolók, a különféle szolgáltatásokat nyújtó „iparos” tevékenységet végzők, azután a kiszolgáló létesítmények dolgozói, a takarítók, a szakácsok és konyhai személyzet, az adminisztratív dolgozók hada és az intézmények működtetésével foglalkozók tucatjai. És volt a vezetőség, a mérnökök, akiknek némelyike kevésbé keveredett az „átlagmunkással”, és olyanok is sokan, akik minden fenntartás nélkül barátságokat kötöttek és tisztelték egymást. A fizetések között nem volt óriási eltérés, erre odafigyeltek a vállalat vezetői és a párt.

Társadalmi szempontból Uránváros története három fő szakaszra osztható. Az első szakasz 1956-tól az 1980-as évek végéig tartott, és ez is két periódusra osztható. A beköltöző uránbányászok, a „modern kor, a szocializmus hősei” elengedhetetlen elemei voltak azoknak a „modern mítoszoknak”, amelyek a fizikai munkát, az emberi erőt, valamint a technika hatalmát és a feltartóztathatatlan fejlődést, haladást dicsőítették. Az ország minden részéről költöztek ide munkások, és sokan hozták magukkal a családjukat. Ezen új uránvárosiak egy új világba csöppentek, a „szocialista csoda” kellős közepén landoltak. Amíg az ötvenes évek végétől a hatvanas évek elejéig-közepéig tartó időszak a lakók megismerkedésének és összecsiszolódásának korszaka volt, addig a második korszak a hetvenes évek elejétől az „aranykor” végéig, majd az uránbányászat lassú felszámolásáig tartott. Ez az úgynevezett aranykor a nyolcvanas évek eleje-közepéig volt. A visszaemlékezések szerint ekkorra már minden adott volt a komfortos élethez: sport, kultúra, szórakozás, szolgáltatások, jó közlekedési infrastruktúra. Megjelentek az első autók, a Trabant, a Skoda, a Zaporozsec, a Zsigulik, a Polskik. Volt

lehetőség sportolni, moziba járni, szórakozni, ez akkoriban is fontos időtöltésnek számított. És ha már sport, szenteljünk egy mondatot Lovász Lázárnak, aki 1959-ben került az Uránbányászhoz, és kalapácsvetőként a Pécsi Dózsában versenyzett. Az 1968-as mexikói olimpiai játékokon bronzérmert szerzett, hatalmas hírnévre téve szert a kollégák és a lakosság körében. Volt a bányászok között fafaragó, rézkarcművész, táncos, sportoló. Különösen érdekes életút Bocz Jenőé is, aki Táncművészeti Főiskolát végzett, az uránbányánál dolgozott húsz éven át, onnan is ment nyugdíjba. A modern táncok oktatását 1983-ban kezdte, a Vasutas Művelődési Házban megalapítva a Quadro táncsoportot, mely ma már sportegyesületként működik. Jenő bácsi több ezer fiatal tanított meg táncolni Pécsett, tanítványai számtalan díjat nyertek.²³

Az uránbányászok kétségtelenül jobban kerestek, mint az átlag munkás, többet is tudtak költeni – és költöttek is. Az uránosok a bányászok privilegizált rétegén belül is különleges hírnévre és rangra tettek szert. Ebben minden bizonnyal nem kis szerepet játszott az általuk kitermelt anyag különleges-veszélyes, szinte „mitikus” volta, a munkavégzés „titkossága”, valamint a technika újdonsága, folyamatos fejlesztése és az uránérc felhasználhatóságának felbecsülhetetlensége. Mindenki tisztában volt vele, hogy ez veszélyes munka, nagy odafigyelést és felelősségteljes viselkedést igényel. A feleségek, anyák úgy engedték el reggelente a férjeiket, fiaikat dolgozni, hogy: *Siess haza!*

A hatvanas évek közepén megjelent a televízió, egyre több család engedhette meg magának, hogy vásároljon ilyen készüléket. Akiknek volt tévéjük, szerencsésnek számítottak, és „megnyerték”, hogy a szomszédokkal együtt nézhették a műsort. A gyerekek a meséket, a Foxi Maxit, a felnőttek pedig az akkor menőnek számító Orion űrhajó c. nyugatnémet sci-fi sorozatot, amely 1966-ban indult. Volt egy diszkrét bája ennek az egésznek. Uránvárosban, az új és modern lakótelepen a fantasztikus filmek egyik úttörőjét nézni kiváltságnak számított. De ilyen

„elsőnek” számított a Mecsek Áruház is, amelynek büféjében Pepsi Colát lehetett kapni. Volt, akinek kevésbé ízlett ez a gyógyszerizű valami, de érezték, hogy ez most valami új dolog, amit ki kell próbálni.

1964-ben jelent meg az első Mecseki Ércbányász című újság. A kezdetben csak havi, majd kéthetente megjelent újságon keresztül kaptak tájékoztatást a vállalat dolgozói a vállalati eseményekről. Az első lapszámokat 500 példányban nyomták, fénykorában 7000 példány jelent meg belőle. Ebben mindenről szó volt, ami érdekelhette a munkásokat és családjaikat. Sport, kultúra, üzemi hírek, hirdetések, hivatalos közlemények. Egyes számok a mai napig fellelhetők a volt bányászok kincsei között. Az utolsó számot 1991. március 15-én nyomták ki.

A nyolcvanas évek vége és a kilencvenes évek depressziós időszaknak számítottak egész Pécs számára, így Uránvárosnak is. Az ötvenes-hatvanas években beköltöző fiatal és középkorú lakók akkorra elérték a nyugdíjas kort, nagyon sokan elköltöztek vagy elhunytak. A városrészt eddigre megkopott, a házak egy része előregedett, a nehézipar és bányászat leépülése következtében sokan elveszítették a munkájukat. Ezt a nem túl szerencsés korszakot követően Uránváros megint „magára talált”, ugyanis a kilencvenes évektől egyre nagyobb számban költöztek ide fiatal egyetemisták, akik vagy lakást vásároltak, vagy albérlésben töltötték tanulmányi éveiket. Éppen emiatt a városrészben rengeteg az idős lakos és a diák, pontosan ezért nem jelenthető ki egyértelműen, hogy a kerület elöregszik. Sőt, a kétezres években egyre több fiatal pár és család költözik be a szolgáltatásokkal és közlekedési infrastruktúrával rendkívül jól ellátott kerületbe. Mindezt megerősíti egy

rendkívül kedves néni, aki, amikor látta, hogy fotózom, beszédbe elegyedett velem. Mint kiderült, ő közel ötven éve uránvárosi lakos. Elmesélte, hogy a nyolcvanas években 10 méter sem tudott megtenni lent az utcán anélkül, hogy ne találkozna ismerősökkel. Manapság már szinte senkit nem ismer, az emberek és generációk cserélődtek. Uránváros valószínűleg éppen ezért a mai napig üde színfolt. A belvároshoz és Mecsekoldalhoz képest olcsóbb ingatlanárak és a rendkívül jó adottságai megint felértékeltek a területet, amely ugyan Pécs peremterületének számít, de egyáltalán nem érzi úgy az ember, hogy a város szélén lenne, hanem éppen ellenkezőleg...

A városrész rendelkezik sok ember befogadására alkalmas nyitott közösségi terekkel, a Belváros és az egyetemi kampuszok akár gyalogosan, akár tömegközlekedéssel könnyedén megközelíthetők. Részben ennek is köszönhető, hogy a szórakozási és kultúrafogyasztási lehetőségek sokrétűek, egy részük a Pécsi Tudományegyetemhez, másik részük a kulturális intézményekhez és a sporthoz köthetők. A közelben van a Lauber Dezső Sportcsarnok, a PMFC Stadion, a jégpálya, az ÁOK épülete, az Ifjúság és Rókus utcai kampuszok, valamint a Szántó Kovács János utcai egyetemi épület és kollégium.

Egy tradícióira büszke, barátságos közösség – A görögök

Pécs különböző utak, vallások és kultúrák találkozási pontján fekvő kétezer éves város, soknemzetiségű kultúrával, gasztronómiával, ahol egymásra és egymás mellé épült a római kor, a középkor, a török hódoltság, majd a polgárosodás számos ma is látható emléke. Pécs nemzetiségi hagyományokra építő, fiatalos, izgalmas, sokszínű város, étellel teli közterek, a kulturális örökség és a kulturális újítás városa: sok száz évre visszatekintő és az együttélésből merítő művészeti innováció helyszíne. A múltban latin, török, német, horvát, szerb, bolgár, magyar kulturális rétegek rakódtak itt egymásra, s ma a város a magyarországi német, horvát és roma kultúra legfontosabb helyszíne. Pécs kulturális kapuváros, amely a Balkán felé nyitott, ahhoz ezer szállal kötődő, pezsgő központ.

A magyarországi görög közösség mintegy 4000 lelket számlál, de legtöbbjük második-harmadik generációs görög, aki anyanyelvének már inkább a magyart tartja. Ennek ellenére leginkább a görög nyelv ismerete és szeretete tartja össze ezt a közösséget, melynek tagjai görögnek vallják magukat, őrzik a görög emlékeket és identitást. Az ötvenes-hatvanas években 25 görög családot telepítettek le Uránvárosban, akik anno az 1946-1949 között dúló polgárháború elől menekültek Magyarországra és jelentkeztek az újonnan létesült munkahelyekre. Életben tartották és a mai napig életben tartják hagyományaikát, Pécssett Görög Nemzetiségi Önkormányzat is működik. Folyamatosan szerveznek programokat, találkozókat, a Pyrgos Görög Táncház²⁴ százakat vonz a Széchenyi tértől Uránvárosig és Kertvárosig. A táncház a görögöket és a görög nép kultúráját, zenéjét és táncait kedvelő nagyközönség találkozási helye. A hangulatos táncházi esték felelevenítik a görög tájak szépségét, a hamisítatlan mediterrán hangulatot és a tüzes görög virtust. A buzuki különleges muzsikájára az érdeklődők együtt táncolhatják „Zorba, a görög” táncát és sok más

A hagyományok őrzője és ápolója, a Pécsi Ércbányász Fúvószenekar²⁶

hagyományos görög lánc- és körtáncot. Eseményeiken rendszeresen fellép a pécsi Janus Pannonius Gimnázium – Anatoli (Napelte) táncgyűttese, amely 2009 októberében alakult olyan gyerekekből, akik kedvelik a mediterrán népek körtáncait. Érdemes megjegyezni, hogy az egyik emblemikus pécsi lakatfalat a görög önkormányzat több helyi vállalkozóval karöltve újította fel 2010-ben. A beruházás értéke 1,6 millió forintot tett ki, és ajándéknak szánták a pécsieknek. Nikos Ormanlidis görög származású hegedűművész Pécssett töltötte a gyermekkorát. Később bejárta az egész világot, olyan ismert művészekkel lépett fel, mint Yehudi Menuhin vagy Kocsis Zoltán. Szíve időről időre visszahúzta Pécsre, a pécsi görög kolóniához, fellépéseiben garantált a teltház.

A Pécsi Görög Nemzetiségi Önkormányzat²⁵ minden évben megemlékezik az 1996-ban létrehozott Pécsi Görög Szervezet és az 1998-ban alakult Pécsi Görög Egyesület alapítója, Vaszilisz Mandzurakis emléktáblájánál, amelyet 2008-ban valamennyi Pécssett elhunyt görög emlékére állított a Pécsi Görög Önkormányzat, a Komlói Görög Kisebbségi Önkormányzat és a Pécsi Görög Egyesület. Az egyesület programok, kiállítások, táncházak, közös megemlékezések, találkozók, utazások szervezésében működik közre, ápolja a görög kultúrát, és segítséget nyújt a görög közösség szervezésében.

Mivel fiatal városrészeiről van szó, Urán értelem-szerűen más kulturális adottságokkal rendelkezik, mint a több száz éves múltra visszatekintő Belváros. Voltak kezdeményezések, melyek a bányászoknak is lehetőséget adtak a kulturális életben való részvételre. A Pécsi Ércbányász Fúvószenekar 1957-ben még amatőr társulatként az akkori Pécsi Uránbánya Vállalaton belül alakult meg, volt katonazenészek közreműködésével. A zenekari tagok szinte kivétel nélkül a vállalatnál dolgoztak. Az első időkben a fiatal bányászok külsős zenészek és zenetanárok segítségével tanulták a kottaismeretet és hangszerhasználatot. A hatvanas évek elejétől már állandó fellépői voltak a bányásznapoknak. ***Igazi ünnepnek számított, amikor a zenekar reggel a Ságvári Művelődési Háztól elindult a Mecsek Áruházig, rendőri felvezetéssel, az ünneplő tömegek által övezett 39-es dandár úton.*** A kezdeti időszakot követően 1961-től a zenekar rendszeres résztvevője lett a fúvószenei rendezvényeknek, repertoárját igényes zeneművekkel gazdagította. E korszakot Tölgyessy Tibor neve fémjelzi, ő 11 éven át (1959-1970) volt a zenekar karnagya. Az első igazi siker is az ő nevéhez fűződik: 1968-ban „Aranylant” minősítést érdemelt ki a művészeti csoport a Siklósi Fúvószenei Fesztiválon. Azután 1971 és 1988 között, immáron Apáthy Árpád vezetésével a zenekar sikert sikerre halmozva élte a fénykorát. Számos rendezvényen és fesztiválon vett részt belföldön és külföldön egyaránt, melyeken több kitüntető oklevelet, serleget és díjat szerzett. 1991 óta Szabó Ferenc a karnagya, az ő neve fémjelzi a harmadik korszakot. A zenekar 1991-ben, a rendszerváltás nehézségei közepette újjáéledt, új, fiatal tagokkal bővült, és 1992-ben vette fel a ma is használatos Pécsi Ércbányász Fúvószenekar nevet. A csapat 1994-ben immár negyedik alka-lommal nyerte el a Siklósi Fesztivál I. helyezését járó nagydíját, 1995-ben pedig a Baranya Megyei Közgyűlés Kulturális Bizottságának nívódíját kapta meg. 1997 óta a zenekar

több alkalommal vett részt a németországi Schlemában megrendezett nemzetközi fúvószenekari nemzetközi fesztiválon. Szintén visszatérő résztvevője a Pécssett évente megrendezett Európai, illetve Világ Bordonfesztiválnak. A zenekar repertoárja rendkívül sokrétű, amit az is bizonyít, hogy az 1999-es minősítő hangversenyen három kategóriában – koncert, show és német nemzetiségi kategóriában – is kiemelt arany minősítéssel díjazta a Magyar Fúvószenesi Szövetség. Színes a spektrum: klasszikus és könnyűzenei műfajok széles palettája a komolyzenétől kezdve a fanfárandulókon át operanyitányokon és zongoraversenyeken keresztül filmzenék, musicalek, könnyűzenei átiratokig.

A zenekar 2002-től minden évben aktívan részt vesz a horvátországi Eszéken tartott Magyar Napok rendezvénysorozaton, külföldi fellépőhelyszínei között szerepelt Románia, Horvátország, Olaszország és Németország is. A kétezres évek második felében a Pécsi Bányásztörténeti Alapítvány rendezésében április és augusztus közötti hónapok utolsó vasárnapján 10 óra 45 perckor, a 10 órás szentmise után, a Szén- és Uránbányászati Emlékmű mellett egy-egy bányász fúvószenekar adott egyórás térzenét az Ágoston téren. Ezek keretében a Pécsi Ércbányász Koncertfúvószenekar is fellépett, és hatalmas sikert aratott a nézők körében.

A 2010-es EKF évben nagyszabású fúvós-fesztiválok zajlottak Pécssett, így kapcsolódva a rendezvénysorozathoz. Áprilisban vasutas zenekarok szerveztek fesztivált, majd júliusban első ízben rendezték meg a Magyar Fúvószenesi Nagydíjat (Wind Music Grand Prix of Hungary), amely a nívós versenyprogram mellett igazán értékes és közönségcsalogató zenei csemegékkel szolgált. A Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa program nyertes pályázatának címét és gondolatosságát alapul véve a verseny rendezőinek tervei alapján a „Határtalan zene a határtalan városban határtalan örömmel” gondolat jegyében zajlottak a hat napig tartó,

mindenki számára ingyenesen megtekinthető, délutáni szabadtéri, valamint esti koncertek az EXPO Centerben.

2018. augusztus 30-án a Kodály Központban tartották az Országos Bányásznapi Ünnepséget. Az eseményen a zenekart a bányász kulturális hagyományok ápolása és gazdagítása terén végzett kiemelkedő munkáját Művészeti Nívódíjjal ismerték el.

2019. január 19-én Materában, Európa Kulturális Fővárosában került sor az Open the Future (Nyisd meg a jövőt!) című programsorozat ünnepélyes megnyitójára. Az olasz kisváros ötlete volt, hogy Európa korábbi kulturális fővárosai mind képviseltessék magukat, így Pécs is, ahonnan a Pécsi Ércbányász Koncertfúvószenekart hívták meg. A csapat 13 év után tért vissza Olaszországba, a pécsi muzikusok Kerekes Csaba karnagy vezényletével léptek fel. A sok fiatal és örökifjú muzikussal kiálló együttes derekasan helytállt, hiszen háromszor is részt vettek úgynevezett menetzenén és szabadtéri koncerten Materán, ahova összesen 20 hazai és 19 külföldi együttes érkezett. A Giovanni Pompeo karnagy vezényletével, egy több száz fős zenekar részeként előadott „Európa Himnusz” mellett a Pécsi Ércbányász Koncertfúvószenekar ifjabb Johann Strauss Éljen a magyar! című gyorsalkáját és idősebb Johann Strauss Radetzky-indulóját is játszotta, valamint a Nova Siri testvérzenekarral közösen egy 40 perces térzenét is adtak. Mindegyiket siker és a közönség lelkes tapsa követte.

A Pécsi Ércbányász Fúvószenekear évente két (tavaszi és őszi) házi hangversenyt ad. Ezenkívül rendszeresen játszanak itthon és külföldön is fesztiválokon, rendezvényeken.

„Jó érzés volt ennyi mosolygó embert látni. Látni, ahogy nekünk is örülnek és megköszönik, hogy messziről jöttünk azért, hogy velük ünnepelhessünk”²⁷ – írta az út krónikása, Szántó Viktória.

Pécs: a néptánc és a kórusok kéz a kézben járnak – A Mecsek Táncegyüttes és a Mecsek Kórus

A Mecsek Táncegyüttes²⁸ 2015-ben ünnepelte fennállása 60. évfordulóját. A társulat Pécs leghíresebb és legrégebb óta működő hagyományőrző csoportja, amely magas színvonalú néptánc- és táncszínházi előadásaival Pécsét és Magyarországot képviseli szerte a világban. A példaértékű kultúrmissziós tevékenységet folytató táncscsoport 1955. február 25-én alakult. Alapító koreográfusa, az Erkel-díjas Simon Antal néhány esztendő alatt élvonalbeli együttesé formálta a kezdetben Mecsek Művészegyüttes nevet viselő csoportot. A folklórt feldolgozó tematikus előadásaikkal a táncosok sorra nyerték a nagydíjakat, koreográfiai és szolista-díjakat. A szakma ebben az időszakban háromszor ismerte el a Mecsek produkcióját „Kiváló Együttes” minősítéssel.

Az együttes 1958-tól nemzetközi fesztiválokon is bemutatkozott, a legnagyobb sikerrel a San Remo-i Virágfesztiválon, a szicíliai Agrigentóban és Franciaországban, Dijonban szerepelt. A számos külföldi szereplés közül említésre méltó még a háromhetes skandináviai körút, melynek során a táncosok Svédország és Finnország több városában is színpadra léptek.

Simon Antal 1970-ben történt távozása után Dezső Attila, majd Somogyi Tibor került az együttes élére. Utóbbi vezetőt aztán 1972-ben Bodonyi István követte. Irányításuk alatt további hazai és nemzetközi sikereket ért el a tánckar. 1976-ban Bodai József lett a művészeti vezető. Az új irányító sajátos, autentikus szemlélete nagy lendületet adott az együttesnek. Újjászervezte a

csoportot, s utánpótlás-neveléssel alapozta meg a jövőt. A Mecsek arculata megváltozott: a megfiatalodott tánckar előadasmódja és Bodai koreográfiai formálása egyaránt a táncgymányok hiteles színpadra állítására törekedett.

A nívódíjak mellett továbbra is kiváló minősítések jelezték az együttes munkájának színvonalát. A hazai eredmények mellett a külföldi sikerek sem maradtak el – Jugoszlávia, Szíria, Olaszország és Franciaország fesztiváljai mellett a táncosok nagy sikert arattak Pécs testvérvárosaiiban is.

A Mecsek Táncegyüttes irányítására 1993-ban Molnár János művészeti vezető kapott megbízást. Az elkövetkező években jelentősen megújult az együttes, mely a Mecsek mai művészeti arculatának és szervezeti kereteinek kialakulásához vezetett. A tánckarba fiatalok érkeztek, akik hamarosan egységes csapatá formálódtak. A nagy lendülettel megindult újjászerveződésnek köszönhetően az együttes megint az élvonalba emelkedett, amint azt a több alkalommal elnyert „Kiváló Együttes” minősítések, valamint az országos fesztiválokon szerzett elismerések is bizonyítják.

A táncosok évente részt vesznek néhány külföldi fesztiválon, ahol méltóképpen mutatják meg a magyar kultúrát. 1993-2009 között 33 út során, Európa 13 országában lépett fel a Mecsek, Finnországtól Görögorszáig, Lengyelországtól Portugáliáig, a határon túli területeken, Horvátországban és Erdélyben, sőt, a tengereken túla

is eljutott a csoport: 2001-ben Tajvan szigetén, 2002-ben pedig Kanadában állt színpadra nemzetközi néptáncfesztiválon.

Vendégkoreográfusként új színnel gyarapította az együttes arculatát a pécsi Bognár József, akinek fantáziával és groteszk humorral teli táncszínházi darabjai a Mecsek újabb erényeit csillantották meg. Bemutatói komoly szakmai elismeréseket hoztak a csoportnak, és bemutatkozási lehetőséget teremtettek a budapesti Erkel, a Thália, a Nemzeti Táncszínház, a Művészetek Palotája, valamint az Operettszínház színpadán.

A Mecsek együttes karrierjét díjak és elismerések szinte végtelen sora szegélyezi. A társulat munkája során nem csak a pécsi fiataloknak mutatja be hazájuk értékeit és hagyományait, hanem szerte a világban is terjesztik Pécs hírnevét. Az együttes a Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa programban a város nagykövete volt, de ki lehet hangsúlyozni a sikeres külföldi – például isztambuli és sanghaji – fellépéseit is, melyeknek köszönhetően Pécs felkerült a világ kulturális térképére.

A Mecsek rengeteg sikeres táncost nevelt ki az elmúlt évtizedek során. Legutóbb a kiemelkedő tehetségnek tartott Orsós Józsefet, becenevén Jokót, aki 2012-ben Baranya kiváló gyermek-táncosa lett, illetve még ugyanabban az évben az Országos Szólótáncfesztiválon a korosztályában is első helyet szerzett. A fiú Kővágószőlősen 2000 áprilisában született, és öt-hat éves korában kezdett el táncolni cigány táncokat. Tízévesen került be a Mecsek Táncegyüttes utánpótláscsoportjába, az Ifjú Mecsekbe, ahol 14-18 éves társaival táncolt együtt. 2012-ben felkerült a nagy együttesbe, a felnőttek közé, ahol Vass Oszkár és Molnár János vette a szárnyai alá.

Jokó itt nemcsak a cigány, hanem a magyar táncokat is ragyogóan megtanulta, és hatalmas akaraterevével veti bele magát a munkába, immáron Budapesten öregbítve Pécs és a Mecsek Táncegyüttes hírnevét.

Ahogy édesapja fogalmazott egy interjúban: „Sem a Mecsekben, sem a tágabb értelemben vett néptáncok közegben egyszer nem fordult elő, hogy ferde szemmel néztek volna fiunkra származása miatt, mindenben segítették”.²⁹

A Mecsek Táncegyüttes tagja az ország néptáncegyütteseit összefogó Martin György Néptáncszövetségnek, emellett szoros kapcsolatot tart fenn a pécsi Néptáncal a Gyermekekért Alapítvánnyal és a Berze Nagy János Alapfokú Művészetoktatási Intézménnyel. Együttesvezetők: Vass Oszkár és Molnár János. Kísérőzenekar: Mecsek Zenekar.

A Mecsek Táncegyüttes Egyesület³⁰ mint támogató háttérszervezet 1994 óta működik. Az alapszabály szerint az egyesület célja a magyar néptánckultúra, a népdal és népzene megismerése, megismertetése, a néptánc színpadi feldolgozásának bemutatása, továbbá alkotó közösségek megteremtése és működtetése, a néptáncal történő közösségi nevelés kiszélesítése. Az egyesület feladata az oktatási formák átadása, új koreográfiák elkészítése, fellépések, műsorok bemutatása és fesztiválokra való fellépés, a bel- és külföldi cserekapcsolatok kiépítése, ápolása, vendégszereplések megvalósítása, lebonyolítása, vendégegyüttesek fogadása. Az egyesület közfeladatai közé tartozik a közösségi, kulturális hagyományok és értékek ápolása, a művészeti intézmények, lakossági művészeti kezdeményezések, önszerveződések támogatása, művészeti értékek létrehozásának, megőrzésének segítése, kulturális szolgáltatás, a kulturális örökség helyi védelme.

Szintén a Pécsi Kulturális Központban található A Néptáncal a Gyermekekért Alapítvány, amely 1991-ben jött létre. Célja a gyermekek néptánckutatásának támogatása, s ezáltal a hagyományos magyar táncok minél szélesebb

körü megismertetése és megőrzése. Az alapítvány a Szivárvány Gyermekházzal közösen működtetett gyermek-néptáncgyűttest, tevékenységének kiszélesítése érdekében aztán 2003-ban művészeti iskolát hozott létre, melynek keretein belül lehetőség nyílt a néptáncoktatás általános iskolákba és vidéki településekre történő kiterjesztésére, a gyermekcsoportok szakmai és működési hátterének biztosítására.

A Pécsi Kulturális Központ épületében működik a Berze Nagy János Alapfokú Művészeti Iskola, ahol az oktatás négy tanszakon – előképző, alapfok és továbbképző csoportokban – zajlik, 6-22 éves fiatalok számára. Az iskolának közel hatszáz tanulója van, akiknek oktatását 16 pedagógus végzi. A képzés az iskola székelyén, valamint telephelyein, pécsi általános iskolákban és baranyai településeken zajlik, összesen 14 helyszínen. A tanszakok a következők: Néptánc Tanszak, Népzene (és Népi Ének) Tanszak, Környezet és Kézműves Kultúra Tanszak, Báb- és Színháztudomány Tanszak.

1957. szeptember 1-jén alakult meg a Mecsek Táncgyűtes énekkara és zenekara, melyből a kórus a későbbiekben Mecsek Kórus³¹ néven, Pécs város vegyeskaraként önállósult, és azóta hazai és nemzetközi sikerekkel öregbíti Pécs hírnevét, valamint a legendás „pécsi kórusmozgalmat”. A kórus a fennállása során számos nemzetközi I. helyezést ért el, továbbá különdíjakat és szakmai elismeréseket szerzett. A Mecsek Kórus hölgy tagjaiból álló, Kertész Attila karnagy által alapított Mecsek Nőiakar 2001 óta működik. A Mecsek Kórus többnyire fiatalokból álló, összetartó közösség, akik vállalják, hogy hétköznapi elfoglaltságaik mellett hetente kétszer két órát töltenek a kóruspróbákon. A kórus 60 éve nem csupán egy amatőr énekegyüttes, hanem igazi közösség is, ahová jó tartozni.

Az Olympia Kulturális Központ az étteremmel és a cukrászdával központi helyet foglalt el az uránvárosiak életében. Nem véletlenül becézték csak úgy: Olcsi. Az Esztergár Lajos (egykori 39-es dandár) úton található, akkoriban rendkívül modernnek számító komplexum különleges formájával törte meg az egyforma bányászházak sorát. **Egyesek szerint az 1958-as brüsszeli világiállítás magyar pavilonjának mintájára épült, és 1960-ban, a római olimpia idején adták át rendeltetésének, ezért a nevét is innen kapta.** Sátortetős fagyaltozója a városkép szempontjából is érdekes színfolt volt, a képzőművészet iránt érdeklődőket vonzó látnivaló. Nem véletlenül került bele Cseh Tamás már említett dalába mint Olympia Szálló/Bár/Étterem. A nagy teraszfeljárónál áll Borsos Miklós pihenő nőt ábrázoló, Napbanéző elnevezésű kőszobra. Amíg a munkások megittak egy jó sört a teraszon vagy a közös előtérben, a gyerekek fagyaltot vettek az üvegsátorban. A visszaemlékezések szerint nagyon finom volt itt a fagy, az egykori

uránvárosiak szerint aki egyszer is megkóstolta, évtizedek múltán is érezte a szájában az eper és a citrom ízét. Az Olympiában több külön szekció is volt, de a tervezők fontosnak tartották az épület tájba illesztését, ezért a tereket rusztikus támfalakkal és korlátokkal tagolták, és nagy üvegfelületekkel választották el egymástól. A belső teret rendkívül elegánsan alakították ki, hiszen az éttermet és a presszót tölgyfa burkolat borította, amelyhez jól illeszkedett a vörös szőnyeg. A lámpák különböző színekben pompáztak, az egész teret déli növények borították be, amelyek egzotikus hangulatot kölcsönöztek az épületbelsőnek. Vasárnaponként az egész család lement ebédelni, s egy 4 tagú család ebédje 60 forint körül volt, ami az akkori bányászfizetéshez képest abszolút nem számított soknak.

Eredetileg egy közfürdőt is terveztek a szomszédba, de az végül nem valósult meg. Az Olympia homlokzatát Pál Mihály három mészkőből készült domborműve díszíti. Az első domborművön egy lantot tartó, ülő alak, a háttérben pedig egy babérfa és a napot jelképező

13. Az Olympia Étterem belső tere

14. Csendélet Úránvárosban, az Esztergár Lajos utcában

korong látható. A középső tábla két meztelenül táncoló női alakot jelenít meg, míg a jobb oldalon lévők egy szintén ruhátlan női alak tart szőlőfürtöt egy hordón ülő férfinak, jobb kezében egy borospohárral. Vannak, akik szerint a képek mitológia történetekre utalnak, de sokkal inkább elképzelhető, hogy a domborművek azon szórazási lehetőségeket mutatják be, amelyek az Olympia életében is megjelentek: a zenét, a táncot és a bort.³³

15. Az Olympia épülete 2019-ben

16. Az Olympia domborműve

Az Olympia rövid idő alatt hihetetlen nagy népszerűsége tett szert. Megnyitására az apropót a szeptember első vasárnapján tartott bányásznapi adta. A megnyitón a híres pécsi tánczenekar a „Tempó quintett” teremtette meg a hangulatot. Számos rendezvényt, konferenciát, fórumot tartottak itt, sőt, az épület még divatbemutatóknak is helyet adott. De volt itt szakács- és fodrászverseny, valamint zenés-táncos estek, szalagavató, farsangi és kisebbségi (cigány, sváb) bálók, klubestek és nyugdíjas-találkozók. Az Olympiában rendeztek gálaestet az 1965-ös játékfilmszemlén, sőt az eszperantó ifjúsági világtalálkozójára is itt került sor 1966 júliusában. Ha szerencsés volt valaki, még a magyar színművészet két ikonját, Latinovits Zoltánt és Ruttkai Évát is láthatta kávézni a teraszon. Ismert zenekarok jöttek ide játszani hétről hétre, és esténként az asztalok elpakolásával mozit alakítottak ki.

Történt még egy érdekes momentum 1961-ben, ugyanis augusztus 20-án a híres űrhajós, Jurij Gagarin tett látogatást Pécssett, azon belül is Uránvárosban. Több ezres ujjongó tömeg fogadta az Olympia előtt a szovjet hőst, aki nem győzte fogadni a gratulációkat, és még autogramot is osztogatott.³⁴

Az Olympia a rendszerváltást követően fokozatosan veszítette el fényét, állapota romlott. A különböző épületrészeket kiadták, sok minden kapott helyet az egykori központban, például próbaterem is, ahol a híres pécsi zenekar, a Kispál és a borz is pengette a húrokat anno. A pusztulóban lévő épületet az Országos Műemlékvédelmi Hivatal 2006-ban védetté nyilvánította.

Az épületegyüttessel szemben áll az egykori Mecsekérc Vállalat irodaháza, előtte pedig Kalló Béla 1965-ben átadott, kétszeres életnagyságú, modern felfogású szobra, az Ércbányász, az Esztergár Lajos utca – Kőrösi utca kereszteződésében pedig Kőrösi Csoma Sándor nagyméretű bronz szobra, amely az utazót egy tibeti jakon ülve örökítette meg.

17. Az Ércbányász szobra

ÉRCBÁNYÁSZ

**A közösségi terek megújítása Uránvárosban
(Szilárd Leó Park, Uránbányász tér, Uránvárosi Piac és környéke)**

18. Játék a Szilárd Leó Parkban

Az EKF pályázatra megalkotott, Pécs2010 – A határtalan város címet viselő program egyik kulcsprojektje a pécsi közterek és parkok újjáélesztése volt. Az elgondolás tartalmazta a leginkább használt utcák, terek, parkok, a kulturális beruházások környezetének fejlesztését, egymással, illetve a belvárossal való összekötöttségük megteremtését és javítását. A fejlesztések eredményeképpen a megfelelő nagyságú terek színvonalas környezetet képesek biztosítani a szabadidő kulturális rendezvények megtartására, közvetve tehát a fejlesztések hozzájárulnak a kultúra és a mindennapok közötti kapcsolatok erősítéséhez, a kultúra-fogyasztás ösztönzéséhez. **A projekt fő szempontjai között volt a zöldfelületek növekedése, sport és szabadidő eltöltésére alkalmas terek létrehozása akadálymentes környezet kialakításával.** A fejlesztési terület magában foglalta Uránváros központját, az Uránbányász teret, az Ybl Miklós utcát és a Szilárd Leó parkot.

Az építészeti pályázat eredményét 2007 novemberében hirdették ki, a nyertes terveket a Léptékterv Tájépítész Iroda és a Közlekedés Kft. konzorciuma készítette el, főtervezője Szakács Barnabás. Az elkészült Szilárd Leó parkot és Uránbányász teret hivatalosan 2009. november 13-án adták át. A park játszótere népszerű a kisgyermekes családok között. Kávézó is működik benne.

19. Hintázás a Szilárd Leó Parkban

A Szilárd Leó parknak az újítások mellett vannak régóta őrzött értékei is, ilyen pl. az 1978-ban felállított, Párbeszéd című alkotás, Magyarország első betonszobra is. A mű egy Issei Amemiya nevű japán képzőművésznek köszönhető, aki teljesen új technikával alkotott, ugyanis a szobor különleges betontechnikával a helyszínen készült, amit épp a művész honosított meg Pécsen. Dróthálóval borított fémvázra több rétegben cement került, amihez kavicsból és kölisztből adalékot kevert, így formázva az alakzatokat. A szobor körbejárásával egymásba simuló kettős forma bontakozik ki. A pozitív és negatív formák metszete változatos plasztikai formációkat eredményez, amelyek minden szögből más-más érdekes képet mutatnak. Az alkotás kidolgozására a XI. Siklói Szobrász Szimpozion keretében került sor. A szobor neve arra utal, hogy a művészet eszközeivel is lehetséges kontaktust teremteni két távoli város, Pécs és Tokió között.

20. A Párbeszéd szobra a Mecsek Áruházzal a háttérben

2011-ben adták át Uránváros talán legemblemikusabb alkotását az Uránbányász tér nyugati oldalán. Egy negyven éve a bányászlakótelepen élő asszony 37 négyzetméteres lakása adta az ihletet Makra Zoltán és Palatinus Dóra 37 négyzetméter című szobrának, amely a lakást méretarányosan leképező műalkotás. **A művészek a pécsi bányászlakótelep harminchét négyzetméteres típuslakásának térbeli dimenzióját dolgozták fel, ehhez a negyven éve a lakótelepen élő Rózsi néni otthonának térbeli szerkezetét szolgáltatott mintát.**³⁵ A képzőművészek első díjat nyertek az alkotás terveivel a Dél-dunántúli Építész Kamara és az Aix-en-provence-i Vasarely Alapítvány által 2010-ben meghirdetett nemzetközi köztéri művészeti pályázaton.

Az otthon paramétereit megjelenítő, színes üveglapokból álló installáció negyvenöt fokban megdől, a váza acél. Benne méretarányosan megtalálható a konyha, a fürdő, a folyosó és a másfél szoba, pontosan olyan elrendezésben, ahogy az a lakásban is látható. Az átadón részt vett a magyar származású Victor Vasarely világhírű képzőművész unokája, Pierre Vasarely, az Aix-en-provence-i Vasarely Alapítvány elnöke, aki elmondta, figyelemre méltó alkotás született, és ez jó alap Pécs, valamint nagyapja egykori franciaországi lakhelye, Aix-en-Provence kapcsolatának szorosabbra fűzéséhez.

„Ez az alkotás az eredménye a 2010-es pécsi Európa Kulturális Fővárosa program során megfogalmazott számos pozitív kezdeményezés egyikének, amely arról szólt, miként tudjuk a felújított köztereket vonzóbbá, barátságosabbá, emberibbé tenni”³⁶ – mondta Páva Zsolt, a baranyai megyeszékhely polgármestere avató beszédében.

A téren megjelent több száz érdeklődő előtt a város vezetője hozzátette: a 37 négyzetméter nyilvánvalóan sok pozitív és negatív kritikát kap majd, de elgondolkodtatja az embereket és ezzel el is éri a célját. Mindezt az uránvárosi lakók is megerősíthetik, hiszen egyrészt szimbolizálja a „kockákban” élő embereket, a bányász hagyományokat, ugyanakkor a kerület sokszínűségét és a benne élők életkedvét is.

21. Az Uránbányász tér a 37 négyzetméter elnevezésű alkotással

22. Az Uránbányász tér keleti oldala

Az EKF-beruházások megvalósításával és a fejlesztésekhez kapcsolódó társadalmi tevékenységek során egyértelműen láthatóvá vált, hogy minden városrészben az ott lakó közösségeknek pontos képük van arról, hogy melyek azok a fejlesztések, amelyek az adott városrész számára kulcsfontosságúak. Ehhez a folyamathoz kapcsolódva 2011-2012-ben bonyolították le a „Folytassa Uránváros!” program-sorozatot³⁷, melynek keretében a megvalósult uránvárosi fejlesztések utáni helyzetképet vizsgálták szakértők; illetve a lakosság, a civil szféra képviselőivel egyeztetve szakmai rendezvények keretében azonosították azokat a fejlesztési igényeket és szükségleteket, melyek Uránváros lakosságának a legfontosabbak. A fórum megpróbálta feltárni azt is, milyen hatást gyakorolnak a fejlesztések a közösség életére és hangulatára. Ezen beszélgetések pozitív energiájából nagyon sok mindent le lehetett szűrni a jövőre vonatkozóan, jelesül azt is, hogy a további fejlesztések és programok jó hatással lesznek a közösség életére.

Pécs városa – többek között ezen tapasztalatok jegyében – a 2010-es évek második felében

indította el az elmúlt évtizedek legnagyobb óvoda- és bölcsődefelújítási programját, melynek keretében mintegy 2,5 milliárd forintból újulhatnak meg a pécsi intézmények. A Nyugati Városrészi Óvoda Hajnóczy József Utcai Tagóvoda – mely egyébként egyidős Uránvárossal – az elsők között válhatott szebbé. Az intézmény létrejöttének 60. évfordulója alkalmából ünnepséget és faültetést rendeztek, amelynek keretében időkapuszulát is elültettek az óvoda udvarán. Az eseményen az alpolgármesterek és önkormányzati képviselők köszöntötték a kisgyerekeket, óvónőket, szülőket. *„Jó látni, ahogy a csillogó szemű pici gyerekek belakták a megújult, modern és korszerű óvodát”*³⁸ – mesélte Decsi István alpolgármester. *„Az emberekké formálásukba fektetett idő, munka és törődés a legfontosabb értékünk kell hogy legyen”* – tette hozzá az eseményen Kiss-Tihanyvári Dóra önkormányzati képviselő.

Az átfogó program elemeként a Körösi Csoma Sándor és a Páfrány utcában is megújultak a környező járdák, valamint az útburkolat, de újabb parkolókat is birtokba vehettek a helyiek. Ezen kívül teljesen megújult a Hajnóczy utcai piac és

24. A megújult uránvárosi piactér boltjai

környezete, a Hajnóczy utca déli oldalán levő tömbbelsőkjátszóterei és zöldfelületei is.

Az uránvárosi piac mint kiemelten népszerű közösségi hely ötszázmillió forintból újult meg 2019-re. Nagyon várt fejlesztés volt ez, a környéken élők egyik régi kívánsága már a rossz állapotban lévő piac felújítása. Az összesen 790 négyzetméteren fekvő vásárcsarnokot teljesen modernizálták, immár télen is meleg környezetet biztosít az árusoknak és a vásárlóknak egyaránt. Ezzel együtt megszépült a csarnok teljes környezete, a mellette húzódó zöldsáv, a vele szemben található füves területek, parkolók és játszóterek. A gyerekek új játszóteret, az uránvárosi kutyusok és gazdáik pedig új kutyafuttatót vehetnek birtokba. Egy kerékpárutat is kialakítanak, ami rákapcsolódik majd az egyetemi vonalra.³⁹

25. Az új uránvárosi piac csarnoka

3. KULTURÁLIS LEHETŐSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK

Uránváros 2016-ban ünnepelte fennállása hatvanadik évfordulóját. Ennek köszönhetően rengeteg programot szerveztek a városrészben, kis túlzással abban az évben minden Uránvárosról szólt. 2018. december 12-én KultURÁN névvel nyitott új információs pontot és jegyirodát a Zsolnay Örökségkezelő NKft. Uránvárosban. Az Ybl Miklós utca 7/2. szám alatt található irodában a látogatók tájékozódhatnak a ZsÖK állandó látnivalóiról, programjairól, jegyet válthatnak az eseményekre, vásárolhatnak ajándéktárgyakat, ajándékutalványt, valamint megtalálják a havi programfüzetet és a különböző információs kiadványokat. Az indoklás szerint Uránváros egyre kedveltebb városrész, és az egyetemisták mellett sok családos és nyugdíjas él itt. Ezentúl nem kell a belvárosig menniük, ha tájékozódni szeretnének a kulturális kínálatról. Mindez egyezik azzal a céllal, hogy szélesre nyissák az intézményeik kapuját, és közelebb kerüljenek a pécsiekhez.

A hagyományos értelemben vett kulturális élet a városrészben jelenleg két intézmény, a Pécsi Kulturális Központ (Szivárvány Gyermekház) és a Pécsi Harmadik Színház köré szerveződik.

A Pécsi Kulturális Központ (PKK) és a Minerva Könyvtár

A Pécsi Kulturális Központ (PKK)⁴⁰ Uránvárosban lévő épületét 1985-ben adták át ünnepélyes keretek között. A korabeli sajtó szerint a Szabó István Úttörőháznak keresztelt épület megépítése 60 millió forintba került, és célja az volt, hogy a Belváros mellett Pécs más városrészei is lehetőséget kapjanak kulturális rendezvények intézményes megszervezésére. A nevét később Szivárvány Gyermekházra (Ifjúsági Ház) változtatták.

A Pécsi Kulturális Központ Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatának 1994-ben alapított közművelődési intézménye, mely több pécsi fesztivál szervezője, és számos civil szervezet, klub, közösség székhelye. A volt Szivárvány Gyermekház épületében működő kulturális központnak rengeteg feladatnak tesz eleget: rendezvényszervezéssel, konferenciarendezéssel, sajtótájékoztatók megszervezésével és lebonyolításával foglalkozik, s közreműködőként, szervezőként, színhelyként számtalan program, fesztivál, kiállítás, rendezvény, vetélkedő megvalósításában játszott/játszik szorosabb vagy lazább szerepet.

A központnak jelentős része volt az Európa Kulturális Fővárosa – Pécs 2010 program megvalósításában, valamint az azt megelőző három felvezető év rendezvényeinek szervezésében is.

Feladatai sokrétűsége és a kulturális igények gyors változása fontossá teszi tevékenysége állandó megújítását. A térség gazdag hagyományaira, interkulturális adottságaira alapozó

26. A Pécsi Kulturális Központ épülete

szemléletük és a helyben kiaknázható szellemi-művészeti potenciál iránti elkötelezettségük szavatolja, hogy innovatív kezdeményezéseik markáns színekkel jelenjenek meg a régió kulturális kínálatában.

Választékában található állandó programok (vetélkedők, kirándulások, foglalkozások, sport) is, pl. Ringató kisgyermekes anyukáknak- apukáknak, baba-mama foglalkozások, jóga-foglalkozás, játékos mozgásfejlesztő foglalkozások, egészségklub, foltvarró kör, csipkeverő klub, közösségi táncklub és táncház, színező klub, vasútmodellszakör, könyvbarátok klub, társasjátékklub, LEGO – tervezői klub, Szivárvány Fotóklub, Uránvárosi Baráti Kör, pszoriázis klub, nyugdíjasklub, Húsvétváros foglalkozások stb. Az önkormányzattal közösen napközi foglalkozásokat is szervez a nyári szünetben, ami nagyon kedvelt lehetőség a szülők számára.

A PKK részt vesz a példaértékűnek mondható Arad–Pécs közötti testvérvárosi kapcsolatok erősítésében, a pécsi Arad Város Napja program megszervezésében és a kulturális együttműködések menedzselésében. Az Aradi Kulturális Központ és a Pécsi Kulturális Központ közötti együttműködés keretében Pécsett az Apáczai Óvoda és AMH Művelődési Házban aradi fotóművészek műveiből fotókiállítás volt látható, az aradi „Ezüst hóvirág” nemzetközi fesztiválon és a „Maros színei” nemzetközi ifjúsági képzőművészeti kiállításon pedig felléptek pécsi művészek. A PKK igyekszik erősíteni a határon túli kapcsolatokat elsősorban Erdély, Eszék, vagy éppen Lendva irányában.

Itt működő egyesületek, csoportok: állandó vagy ideiglenes művészeti csoportok, Mecsek Táncegyüttes, Mecsek Kórus, Ércbányász Fúvószenekar.

14 részegység tartozik a PKK alá: a Pécsi Kulturális Központ épülete, a Patacsi Művelődési Ház, a Szent Mihály Ház – Pécs, Szabolcs; a Mecseki Kisvasút, a Kresz-park, a Balatonfenyves I-III. sz. (önkormányzati iskolai) táborok, a Bala-

tonfenyves II. sz. tábor, az Apáczai Művelődési Ház, a Belvárosi Községi Tér (a volt Alajos utcai közösségi házban működő csoportok és szervezetek új helyszíne), az Apáczai Sportegység – uszoda, az Apáczai Sportegység – sportcsarnok, a Községi Ház – Pécs, régi Kertváros; Kodály Művelődési Ház – Pécs, Somogy; valamint az Istenkúti Községi Ház – Pécs, Istenkút.

A PKK épületében négy bérlő szervezet tevékenykedik: a Berze Nagy János Alapfokú Művészeti Iskola, az Apolló Kulturális Egyesület, az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola és az Escargo Hajója Színházi Nevelési Szövetkezet.

A PKK részt vett/vesz fesztiválok és egyéb programok megszervezésében és koordinálásában: ilyen pl. az Uránvárosi Nyári Esték rendezvény a Szilárd Leó Parkban, a Pécsi Tavasz Fesztivál, a Pécsi Folknapok, a Sétatér Fesztivál, az Örökség Fesztivál – Pécsi Napok, az Európai Bordalfesztivál, a Balkán Világzenei Fesztivál, a Jazz Híd, a Zsolnay Piknik (2016) és a zöld családi nap.

Előremutató kezdeményezés a Pécsi népmesepont népmese-vetélkedő, amelynek célja, hogy Baranya megyei 3-8. osztályos diákok a versengés során megismerkedjenek a népmesék világával.

A Pécsi Életmód Egyesület közreműködésével 2014-ben adták át a megújított Gergely kertet a Szivárvány Gyermekeház/PPK szomszédságában.

A Minerva Könyvtár ⁴¹ 1957-ben nyitotta meg kapuit Pécsett, 1984 után az Athinay u. 44. szám alatt működött. **A könyvtár elsődlegesen Uránváros kulturális misszióját vállalta fel, hosszú ideje feladatának tekinti különböző életkorú, műveltségi háttérű lakosok megszólítását, az alkotó ötletek felkarolását és megvalósítását, teremtőlegesen résztvett azok kivitelezésében.**

27. A Gergely Kert

Nyilvános könyvtári szolgáltatást nyújt, és közművelődési tevékenységet végez, közösségi színtérként funkcionál. Az alapszabályában megfogalmazottak szerint célja még, hogy az ifjúság számára kulturális, művelődési tevékenységet és önszerveződő lehetőségeket nyújtson, javítsa a hátrányos helyzetű és fogyatékosággal élő csoportok társadalmi esélyegyenlőségét, számukra elérhető korszerű, speciális szolgáltatásokkal kulturális színteret biztosítson. Célja továbbá a kulturális, művészeti terület megismertetése alkotó, közösségteremtő, szolgáltató és szórakoztató kulturális programokon keresztül. A könyvtári ellátásban célcsoportjai a diákok és a nyugdíjasok.

A Minerva 2014-től a Pécsi Kulturális Központ földszintjén működik. A Csorba Győző Könyvtár fiókkönyvtáraként 2016-ban csatlakozott a városi könyvtári hálózathoz. A fiókkönyvtárt Uránváros „családi könyvtáraként” tartják számon, elsősorban a városrész lakóinak művelődési és kikap-

cslódási igényeit kívánja kielégíteni. A könyvtár közel 10 ezer kötetes – folyamatosan frissülő – állományával, gazdag gyermek- és ifjúsági irodalommal, német nyelvű ifjúsági könyvekkel, felnőtteknek szóló olvasmányos és izgalmas irodalommal, számos folyóirattal és barátságos, olvasóközpontú hangulattal várja az olvasókat. De van itt szakirodalom is, elsősorban egészség, nevelés, pszichológia, főzés és kertészkedés témakörökben. A könyvtár vezetőjének elmondása szerint az utóbbi években megint elkezdtek olvasni a gyerekek, jönnek, kölcsönöznek, érdeklődnek, beszélgetnek. Mindezt alátámasztja, hogy évről évre növekszik a fiókkönyvtárakba beiratkozók száma. Mintha csak meg lett volna rendezve, a legutóbbi ottjártamkor egy nagymama érkezett az unokájával. A kislány odavan Süsüért, ezért természetesen a közkedvelt sárkány kalandjait keresték. Nagy volt az öröm, amikor egy régi Süsü képeskönyv mellett egy új kiadású változat is előkerült. Érdemes megemlíteni egy jó kezdeményezést is, mivel a könyvtár papírszínház-előadásokat és -foglalkozásokat is szervez. A papírszínház egy

elő narrációs történetmesélés, amelyben a gyerekek is aktívan részt vesznek, így fejlesztve kreatív képességeiket.

A fiókkönyvtárnak otthont adó Pécsi Kulturális Központtal kialakult kitűnő együttműködésnek köszönhetően adott a lehetősége könyvbemutatók, vagy nevezetes napokhoz fűződő hagyomány

mányórzó programok rendezésére. A könyvtár nagyon jó kapcsolatot ápol az uránvárosi iskolákkal és óvodákkal is. Virtuális szolgáltatásai a nap 24 órájában elérhetők, az online katalógusban bárki otthonról is böngészhet. Az egyetemes beiratkozási rendszernek köszönhetően érvényes olvasójeggyel bármelyik fiókkönyvtárban lehet kölcsönözni.

A Harmadik Színház⁴² – a kultúra és közművelődés „alternatív” helyszíne

1978-ban készült el Uránváros nyugati részén a Ságvári Endre Művelődési Ház, közismertebb nevén a „Sági”, ahol különböző ünnepek, politikai rendezvények és ismeretterjesztő előadások mellett hétfőként délután 5-től 10-ig a szórakozás és a táncé volt a főszerep. Az egykori uránbányák művelődési házában működő, kétszeres „Kiváló Együttes” Pécsi Nyitott Színház tagjai és a Pécsi Nemzeti Színház újdonságra nyitott művészei 1986-ban Harmadik Színház elnevezéssel a hivatásos és az amatőr színházaktól egyaránt különböző, a művészi tevékenység új tartalmi és formai lehetőségeit kereső, alternatív színházat hoztak létre. Az alternatív kifejezés itt arra utal, hogy többnyire amatőr színészek játszották a darabokat, kezdetben Örkényt és Pilinszkyt, majd később csatlakoztak hozzájuk profik is, sőt, többen maguk váltak profivá az idők folyamán. A színház neve is a harmadik utasságra utal, azaz nyugati mintára építve nincs állandó társulata, az épület és a szakmai stáb adott a produkciókhoz. A nyolcvanas években a teátrum a „szellemi izgalom, a nagy újítások” helyszíne volt, komoly potenciátok, a bányavállalatok vezetői is megfordultak náluk.

És igen, a visszaemlékezésekben megjelenik, hogy volt olyan év, amikor csak a II-es üzemi dolgozók körében 2700 jegyet értékesített a kultúraért felelős munkatárs. Elképesztő vitalitás és erő árad a hetven éves igazgatóból, minden szavából érződik, hogy neki ez a színház a mindene, ez a közeg az élete.

„Sokszor előfordult, hogy pillanatok alatt eladtuk az összes jegyet kint az uránbányászoknak. Volt, aki visszajárt hozzánk, aztán olyan is, akinek kevésbé tetszett ez a fajta kultúra” – meséli lelkesen Vincze János, a színház vezetője, Jászai Mari-díjas rendező.

A Harmadik Színház eleinte a művelődési ház keretei között működött, majd a város vezetése összevonta a Pécsi Kisszínházat (amely a Nyári Színházat működtette) és a Ságvári Endre Művelődési Házat, így jött létre 1995. január 1-jén a Pécsi Harmadik Színház. Az egyedi hangvételű és arculatú műhely eleinte Pécs város költségvetési intézményeként funkcionált, majd függetlenné vált, azonban a színház épületét az önkormányzat biztosítja számára.

Vincze János sok munka és nagy küzdelem árán érte el mindazt, amit ma a Harmadik jelent. Az egykori uránbányák művelődési házában remek darabok, az alternatív színház, híres írók feldolgozásai és vidám estek is helyet kapnak. A színház folyamatosan igyekszik újjászerveződni, rugalmasan alkalmazkodni, megújulni, éppen ezért nyitott, értéket állít elő és értéket fogad be. A Pécsi Harmadik Színház nagy szakmai és közönségsikert elért, fontos előadásaival a kortárs magyar drámák bemutatásának jelentős műhelyévé vált. Kiemelten közhasznú szervezet, melynek az alapító okiratában foglaltak szerinti

28. A Harmadik Színház épülete

fő célja „a színházművészet egészét és minden ágát felölelő színházi tevékenység folytatása Magyarországon és külföldön, annak érdekében, hogy méltóképpen képviselje, propagálja és menedzselje a színházművészet új tartalmi és formai törekvéseit. Célja továbbá, hogy biztosítsa a színházi műhelymunka lehetőségét produkcióra szerveződő művészi alkotóközösségek számára”. Ha csupán néhány nevet emelünk ki az elmúlt évtizedek sikerei közül, voltak itt már Spiró György-, Örkény István-, Pilinszky János-, Háy János-, Görgy Gábor-, Schwajda György-, Egressy Zoltán-, Nádas Péter-, Forgách András-, Kiss Judit Ágnes-bemutatók és a Moravetz Levente nevével fémjelzett produkciók iroda hatalmas sikerei, mint a Fejedelem és a Zrínyi 1566.

A rendszerváltás utáni időszakban a művelődési házakat eladták, lebontották, átalakították. Ez a sors várt a Ságvári Művelődési Háza is, amit a

„Saját városomban külön színházat csináltak, de nagy labdába soha nem engedtek belerúgni, ahol biztonságosabb lenne a pénzügyi háttér. Végigkíséri az életemet a „szegény színház”, talán gyerekkorom tér vissza, mert nagyon szegények voltunk akkor” – mesélte Vincze János igazgató egy 2016-os interjúban.⁴³

sok-sok közdelem után egyszerűen el akartak venni. Valaki azt tanácsolta a színház vezetéseinek, hogy szerezzenek aláírásokat. Több mint tízezer aláírást gyűjtöttek, aminek hatására megtarthatták az 1992 után az önkormányzat kezelésébe kerülő épületet. A Pécsi Harmadik Színház közel három évtizedes története során a kortárs magyar drámák műhelyeként vált országosan ismert teátrummá. Amellett, hogy évadonként két-három saját produkciót állít színpadra, befogadó színházként rendszeresen szervezi hazai és külföldi hivatásos és független teátrumok pécsi vendéjátékait, valamint próba- és bemutatkozási lehetőséget nyújt pécsi alternatív és amatőr színházi csoportoknak.

Eddigi működése során mintegy 100 meghívott társulat közreműködésével 160 vendég-produkciót közel 1000 előadásban láthatott a közönség.

Eddig a teátrum 11 előadását válogatták be az országos színházi találkozók versenyprogramjaiba, melyekkel 11 rangos díjat nyert. Az Európa Kulturális Fővárosa program felvezető éveiben és 2010-ben a „Határtalan város – Határtalan színház” című tematikus sorozata révén szakmailag kiemelkedő színvonalú, külhoni magyar színházaknak kínált bemutatkozási lehetőséget Erdélyből, a Vajdaságból, a Felvidékről, Kárpátaljáról és Szlovéniából, melynek keretében 18 társulat 44 produkcióból 202 előadást tartott. Azóta is remek az együttműködése az Árgyéus Színházzal és annak tagjával, Écsi Gyöngyivel, aki sokat jár Pécsre. Népmeséket és népmondákat dolgoz fel, az előadások formálásába pedig bevonja a részt vevő gyerekeket. A témák a vallás, a hiedelmek, a magyar őstörténet elemeit dolgozzák fel rendkívül izgalmas módon. A Harmadik Színház az elmúlt években nagy sikerrel képviselte Magyarországot külföldi fesztiválokon.

Pécsen korábban jelentős hagyományai voltak az egyetemi színjátszásnak. Mikuli János és Tóth András Ernő kezdeményezte (több egyetemi tisztségviselő és oktató támogatásával), hogy a JPTE fenntartásában jöjjön létre diákszínház. A Janus Egyetemi Színház⁴⁴ 1996-ban kezdte meg tevékenységét. A színház támogatására létrehozták az Alternatív Színházi Műhely Alapítványt. A JESZ első évadában már kialakult az a program, amely ma is alapjaiban határozza meg a színház működését: saját bemutatók, képzések, tréningek, táborok és az ezekhez kapcsolódó egyetemista előadások, valamint befogadó színházi előadások (a hazai alternatív és kísérleti színházak legjobb produkcióiból).

1997 őszén az egyetem egyik épületének pincéjében megnyílt a Janus Egyetemi Színház. Az intenzív munka során kialakult és egyre képzettebbé vált az egyetemista színészgárda, de idősebb alternatív színészek és hivatásosok is tagjai a társulatnak. A JESZ a kezdetektől fogva több rendezővel dolgozik. 30-50 fős társulatával évente 4-5 bemutatót tart és 80-90 alkalommal áll a közönség elé. A Janus Egyetemi Színház 1999 óta rendszeresen megszervezi az Egyetemi Színházi Fesztivált. 2000 tavaszán a JESZ színháztermének födémje megrepedt, a terem alkalmatlanná vált a színházi munka befogadására, ezért a JESZ 2000 és 2002 között a Pécsi Nemzeti Színházban dolgozott. 2003 elején elkészült az egyetemen (Szántó Kovács János u. 1.) a JESZ új játszóhelye, amit 2008-ban átalakítottak. 2011 őszén a 15 éves Janus Egyetemi Színház professzionális stúdiószínházi tereket vehetett birtokba a Zsolnay Kulturális Negyedben.

A hagyományos közösségi programok közül ki kell emelni a nagy becsben tartott bányásznapokat. A szeptember első vasárnapján tartott bányásznap mindig nagy esemény volt nemcsak Pécs, de Uránváros életében is. A hagyományos Borbála-napi ünnepeket a kommunista időszakban felváltották a bányásznapi ünnepek. Az elsőt 1951-ben tartották, ahol a brigádok sorra tették a termelési felajánlásait, és fátyásmenettel emlékeztek a bányászbalesetek áldozataira (a feljegyzések szerint 121 halálos baleset történt a bányák végleges, 1997-es felszámolásáig). 1957-től az uránosok is csatlakoztak az ünnepi programokhoz. Az a nap az ünneplésről, a munkahelyi problémák, a gondok fejtéséről, a bányászlét becsületének a megmutatásáról szólt. A nagy napot kora reggel zenés ébresztő köszöntötte, melyet nagygyűlés követett a kitüntetések átadásával. Délután kulturális és sportesemények zajlottak, melyeken a bányászok és családtagjaik, valamint érdeklődők vettek részt. Több helyütt is ünnepelték a

bányásznapot: Uránvárosban az Olympia és a Mecsek Áruház környékén, a 6-os–Tüzér sarkán lévő egykori atlétikai pályán, a Ho Si Minh Parkban (ma Szilárd Leó Park) és a PMFC-stadionban is voltak programok; az utóbbi években a Szilárd Leó Parkban és a Szivárvány udvarban szerveztek ünnepeket. **A bányásznapok velejárója volt a sport, a foci, a kézilabda, főzőversenyek és közös étkezések, sör és fröccs, gyermekfoglalkozások és színházi előadások, fúvószenekari és táncfellépések, családi versenyek, koncertek. Volt itt körhinta és céllövölde, hadieszközbemutató, sárkányrepülő bemutató, operett- és musical-előadások is.**

Manapság a helyi kulturális intézmények és egyesületek az uránvárosi közösségépítést célzó programjaikat a Mecsek Áruház, 17 emeletes előtti tér és Szilárd Leó Park háromszögbe szervezik – ez a tér alkalmas sok száz vagy ezer ember befogadására.

A könnyed szórakozást keresők számára Uránváros sok programot kínál. Nagy sikert aratott az Uránvárosi Nyári Esték program-sorozat, amely koncertekkel, táncházzal, színházi előadásokkal, térzenével várja a kikapcsolódni vágyókat nyaranta a Szilárd Leó Parkban. Az Uránvárosi Retro Majális a május 1-jei munkaszüneti napok velejárója. Napaközben a gyerekeknek állatsimogatóval, légvárral, arc- és hennafestéssel, valamint lufihajtogatással kedveskednek, de hagyományosan fellép a Pécs Város Mazsorett Együttese és Tánckara, van Dúdolda, táncszínház, Hangoló, divatbemutató, küzdősport-bemutató, néptánc, fúvósok. Esténként pedig a koncerteké és az utcabalé a főszerep. Fellépett már itt a Dolly Roll, Gáspár Laci, Dévényi Tibi bácsi, az eddigi talán legnagyobb sikert mégis Korda György (az ország Gyuri bácsija) és Balázs Klári előadása aratta, ahol több ezer ember énekelte a Mamma Maria refrénjét.

Május utolsó vasárnapja a családi majális, amit a gyereknappal együtt rendeznek a gyerekeknek és szüleiknek szóló programokkal. A kicsik kipróbálhatják az arcfestést, a csillámtetoválást, a légvárakat, a pónilovaglást, részt vehetnek kézműves foglalkozásokon, állatsimogatón. A felnőtteket koncertek, táncsoportok szórakoztatják.

Érdeemes kiemelni még az uránvárosi Sport és Egészségnapot a Pécsi Életmód Egyesület szervezésében, egészségügyi szűrésekkel, interaktív gyermekprogramokkal, ételkóstolókkal, tanácsadással, játszóházzal, Streetball Kupával és egyéb sportprogramokkal. 2016-ban az egészségnap mellett nemzetiségi piknik elnevezésű rendezvényt is tartottak, amely lehetőséget adott a Pécsen élő, a magyar társadalom szerves részeként létező nemzetiségek bemutatkozására. A sportprogramok nevezési díjaiból befolyt összeget az említett kórházi osztály háttér-szervezetének, az Eurakvilo Gyermekekölögiiai és Gyermekehospice Közhasznú Alapítványnak adományozták.

Mecseki Uránbányászok Egyesülete⁴⁵

Régi álmot, sőt, egyfajta elvárást valósított meg Turi Gyula, Borbély Attila, Tar Mihály és Ulrich Károly, akik sokadmagukkal alakították meg a Mecseki Uránbányászok Egyesületét 2012-ben. A kezdeti létszám 15 fő volt, ez manapság túllépi az ötszázat, ami mutatja, hogy a közösségre mekkora szükség is van. A bányászélet alaptörvénye a szolidaritás. Ezt tartották szem előtt az alapítók is, akik úgy gondolták, tiszteletből és az önbecsülésből szerveződnek. Az egyenlők közül az eredményes munkáért felelősöket választottak, 4 évente tartanak tisztújítást.

Az egyesület célja az uránbányász kollégák egyesületi érdekképviselete, az uránbányák működési területén létező önkormányzatokkal, civil szerveződésekkel kialakított közös célok megvalósítása, az uránbányászat értékeinek felkutatása, védelme, megőrzése, az I-IV-es bányáüzemek és az összevont bányáüzem emléknapjának megszervezése és lebonyolítása évi egy alkalommal, lehetőség szerint a bányabezárás évfordulóján, vagy annak közelében. Nagyon jó kapcsolatokat alakítottak ki az volt uránbányák területén működő önkormányzatokkal: Kővágószőlőssel, Cserkúttal, Kővágótöttőssel, Bodával, Bakonyával. Közösen koszorúznak, közös programokat, falunapot szerveznek. Ki lehet emelni a Borbála-napi rendezvényeiket, szakestélyeiket, vagy a június 1-jén rendezett gyalogos bányász emléktúrát, amely 15-20 kilométeres szakaszt jár be.

29. Dombormű az ajtó felett, Esztergár Lajos utca

A Drótszamar Kerékpáros KRESZ-parkot a Free Mobility Egyesület üzemelteti, az intézmény hivatalosan a Pécsi Kulturális Központhoz tartozik. A Páfrány utcában található 7190 négyzetméteres, árnyas parkban mintegy 700 méter úthálózatot alakítottak ki villanyrendőrrrel, táblákkal, fénysorompóval. A terület körbekerített, biztonságos. A környezet az egészséges testmozgásra alkalmas, jól lehet kerékpározni, bérelhető speciális és hagyományos biciklik is. Iskolai, óvodai csoportokat fogadnak előre egyeztetett időpontban. Rendeznek KRESZ- és ügyességi vetélkedőket, szabályossági és balesetmegelőzési előadásokat, amihez a helyet egy harminc főt befogadni képes oktatóterem biztosítja. A park születésnapi, iskolai, céges összejövetelek, babaszúrok helyszíne is. Mozgássérült és mozgáskorlátozott emberek részére a kínálatában speciális eszközök használata, kipróbálása, a gyártókkal való kapcsolatfelvétel is szerepel. A parkban minden nyáron napközis tanulókat is fogadnak, és a célnak megfelelően a gyerekeket a közlekedés szabályaira oktatják.

A Gangesz Indiai-Magyar Kulturális Alapítvány⁴⁷ (egykori Hindu-Magyar Kulturális Alapítvány) az indiai és a magyar hagyományok összekapcsolását tűzte ki célul. A szervezet tagjai követik az indiai szellemi hagyományokat, amelyek komoly támpontot adhatnak a magyarság felemelkedéséhez. Az ősi tradíciókban nemes eszményekre, örök útmutatásra találtak. Az alapítvány a test, a lélek és a szellem holisztikus egységét szem előtt tartva 1989 óta tevékenykedik az egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, oktatás, ismeretterjesztés, képességfejlesztés, nevelés területén.

Tevékenységekük: nevelési és életmód-tanácsadás; jóga (életvitel, szemlélet, mozgás) oktatása, életvezetési, lelkeségi, önismereti táborok tartása természeti környezetben; vegetárius főzőtanfolyamok, ételkóstoló; ismeretterjesztő kurzusok India kultúrájáról és filozófiájáról, gondolkodó-beszélgető-cselekvő körök szervezése. Az alapítvány adja ki az 1985 óta folyamatosan megjelenő *Kagylókürt* folyóiratot.

A **Kőrösi Csoma Sándor Egyesületet** 2004-ben alapították pécsi, uránvárosi magán-személyek. Fennállása során számos közösségi programot szervezett. Közel nyolcévi működés után a szervezet megszűnt.

Az **Uránváros Baráti Kör** a Pécsi Kulturális Központon belül működik. Beszélgetéseket, előadásokat, bemutatókat, kiállításokat szerveznek. Az Uránváros Baráti Kör bemutatja... című, 2016-ban indult programsorozat a városrész idősebb polgárait ismerteti meg közelebbről. Az első beszélgetésre Uránváros építőit hívták meg. A havonkénti találkozókra egy-egy alkotót, kézművest, gyűjtőt, művészt vagy alkotói csoportot hívnak meg. A beszélgetés előtt versek és zenei produkciók hangzanak el.⁴⁸

Az **Élményzóna Egyesület**⁴⁹ székhelye a Kőrösi Csoma Sándor utcában található. A szervezet célja a cselekvés alapú tapasztalati tanulás, mely magában foglalja a gyermek és felnőtt animációs programokat, az ún. outdoor sportokat, a fejlesztő tréningeket (csapatépítés, motiváció-rugalmas-ság tréning, konfliktus- és agressziókezelés, bűnmegelőzés-szenvedélyalternatíva tréning, pályaorientáció és karriertervezés tréning), a családspportot, a fiatalokkal foglalkozó tanárok, mentorok, vezetők képzését, a Sport Általi Nevelés (SPÁN) élménypedagógiai alapokon nyugvó programjait, táborok szervezését.

A **FutaPécs SE** célja és küldetése, hogy Pécssett futó közösséget szervezzen. Az egyesület közös futásokkal koordinálja a város futóéletét. A tagok közösen részt vesznek a heti futásokon, és közösen utaznak az amatőr rendezvényekre is. A FutaPécs rengeteg futóversenyt és egyéb sportrendezvényt szervez, valamint másikkalhoz partnerként csatlakozik.⁵⁰

A nyugati városrészben élők számára néhány éve jött létre az **Uránvárosiak Egyesülete** abból a célból, hogy képviseljék a lakosok érdekeiket. Minden itt élőnek, valamint a patacsiaknak, a

kovácstelepieknek és másoknak is szeretnének programokat kínálni az új egyesülettel – mondta Komáromi István, az egyesület vezetője.

Az egyesület igyekszik az itt élőkkel megismertetni a városrészben tervezett fejlesztéseket, mint például az uránvárosi piac megújítását, vagy éppen az új orvosi rendelőket. Ezzel együtt a problémákat, a véleményeket is szeretnék közvetíteni. Cél az is, hogy jó közösségi programokkal kovácsolják össze az uránvárosiakat.

Családi Kutyaiskola és Kutyas Közösségi Klub

A Páfrány utcában lévő klub célja az ember és a kutya közötti kiegyensúlyozott, harmonikus, békés kapcsolat létrehozásának, működtetésének, fejlesztésének támogatása, segítése. Kutyas foglalkozásokat szerveznek a következő témákban: a helyes szocializáció biztosítása, az együttélés szabályainak kialakítása, a dinamikus viszonyrendezés, a hétköznapi helyzetek megoldása, a viselkedési zavarok kialakulásának megelőzése, illetve a már kialakult problémák utólagos kezelése.

Uránvárosban egy általános iskola, egy gimnázium, egy szakgimnázium, valamint két speciális oktatási intézmény található. A Bánki Donát utcai Általános Iskolát 1963-ban alapították, majd az uránvárosi általános iskolák jobb kihasználtsága érdekében 1996-ban összevonták az Esztergár Lajos utcai Általános Iskolával. Az iskola épületét 2004-ben a "XXI. század iskolája" pályázat keretében teljes körűen felújították. Az intézmény részt vesz a „LÉPJ! – Légy Pécs Jövője” pályázatban, amelynek keretein belül környezettudatosabb életre igyekeznek nevelni a diákokat. Az oktatás, valamint az iskolai és azon kívüli szabadidős programok támogatására hozták létre a Gyermekinkért Alapítványt, amely az oktatási eszközök beszerzése mellett nyári táborokat, sportversenyeket is (részben) finanszíroz. Az iskola tornatermét használja próbateremként a 2019-ben 15 éves Misina Néptáncegyüttes és Táncszínház, ahol a legkisebbektől a legnagyobbakig mindenki megtalálja a számára megfelelő korcsoportot.⁵¹

Szintén e városrészben található az egyetemi fenntartású PTE Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium. Az iskola elődintézménye az Új-mecsekaljai Gimnázium a Bánki Donát úti Általános Iskolában működött 1964-1967 között. A mai épületét 1967-ben adták át. Az akkor még Komarov néven ismertté vált intézményben a gimnáziumi osztályok mellett zöldség-gyümölcs kereskedelmi, földmérő, valamint postás szak-középiskolai osztályok indultak. A mai intézmény 1990-ben vette fel Babits Mihály nevét, így a pécsi köznyelv már „Babits Gimnáziumként” ismeri. Az iskola működését több civil szervezet is segíti: a Babits Alapítvány az oktatást és az ahhoz szükséges eszközök beszerzését, Az ifjúság sportjáért Alapítvány kifejezetten a gimnázium diákjainak sporttevékenységét és a Zeneszív Egyesület a zenei- és művészeti fejlődést támogatja. Az iskola „öregdiák szervezete” a Babits-Komarov Baráti Kör.⁵³

Uránvárosban kapott helyet a Pécsi Éltés Mátyás Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Szakiskola és Kollégium.⁵⁴ Az intézmény elődje, az első speciális iskola 1947-ben jött létre Pécssett. Az intézménybe a város területén, valamint vonzáskörzetében lakó, speciális nevelésközpontot igénylő, tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, autista, valamint mozgássérült, tanköteles korú tanulók járnak. Ennek megfelelően igyekeznek a speciális igényeket kielégítő oktatást nyújtani, emellett azonban a „Boldog Iskola” titulust is elnyerte az intézmény, miszerint programjának fókuszában az áll, hogyan lehet a negatív gondolkodásmódon változtatni és a tanulásban optimista hozzáállást kialakítani a diákok körében.

A Pécsi Cserepka János Baptista Általános Iskola, Középiskola és Sportiskola, a korábbi TÁSI szintén ebben a körzetben helyezkedik el, amely oktatása során kiemelt hangsúlyt fektet a diákok sportolásának támogatására, valamint versenysportolók képzésére. Az intézményben működő „Miénk a Suli” Közhasznú Alapítvány több mint tíz éve aktív tevékenységet vállal az iskolai élet színesebbé tételében. Az alapítvány kiemelt célja, hogy támogassa az iskolában tanuló diákokat tanulmányi, kulturális, sport, tehetséggondozás, jutalmazás és kirándulás-szervezés területen.⁵⁵

Uránvárosban számos óvoda található a Nyugati Városrész Óvoda tagintézményeként: Hajnóczy J. utcai Tagóvoda, Ajtósi Dürer utcai Tagóvoda, Magyar Lajos utcai Tagóvoda, Radnóti Miklós utcai Tagóvoda, Esztergár Lajos utcai Tagóvoda (Csacsics ovi), Zipernowsky Károly utcai Tagóvoda. Az Ajtósi Dürer utcai Óvoda 2006 decemberében a családokkal közösen hozta létre „Az Ajtósi Dürer Úti Óvoda Gyermekéért” Közhasznú Alapítványt. A Radnóti Miklós utcai tagóvodában a „Varázspálca a Radnóti M. Úti Óvodásokért Alapítvány” támogatja az nevelőoktató munkát, a balesetmentes, esztétikus környezet kialakítását.

30. A csacsi, a béka és az óvoda

Egy egyedülálló kezdeményezés – az Apolló⁵⁶

A diákszínjászó körökben országosan jegyzett és sokszorosan elismert Apolló Kulturális Egyesület a Pécsi Kulturális Központban működik. A csoport 2001-ben alakult az akkori Pécsi Tudományegyetem azon diákjaiból, akik szerettek volna a színházzal aktívabban foglalkozni. A Tóth Zoltán vezette csapat 2005-ig főként csak egyetemistákkal hozott létre előadásokat és performanszokat. Ugyanebben az időben tudományos szekció is működött az egyesületben, amely csapat konferenciákat, tudományos esteket szervezett. Ezen csoportok legmaradandóbb alkotása az Ablak a Balkánra című könyv megjelenítése volt.

2005-től a csapat jelentősen lecserélődött, és új terület felé fordult az egyesület is: a diákszínjászó és drámapedagógia felé. 2007-ben nyílt

lehetőségük arra, hogy saját játszóhelyet alakítsanak ki a Pécsi Kulturális Központban, ahol a mai napig is dolgoznak, léteznek. Az egyesület egy kamaratermet hozott létre (azt Bécsy Tamásról nevezték el), egy zenei és egy drámaszobát, valamint két irodát. 2007-től regisztrált független színházi műhelyként működnek, így adva teret a felnövő diákszínjászóinknak. 2008-tól folyamatosan állítanak össze színházi nevelési programokat és beavató színházi előadásokat. 2011 óta az Apolló Kulturális Egyesület fenntartásában működik az Eck Imre Alapfokú Művészeti Iskola. Az Egyesület nem csak fenntartója az iskolának, hanem partnere is a szakmai munka tartalmi kialakításában és megvalósításban. Ebben a működési formában a zene-, a táncoktatás, a gyermek- és diákszínjászó révén számos kulturális intéz-

ménnyel, általános és középiskolával tart fenn szakmai kapcsolatot.

Az iskola 2007-ben hivatalos minősítés keretében Kiváló Minősített Alapfokú Művészetoktatási Intézmény fokozatot szerzett. 2015-ben elnyerte a Nemzeti Tehetségsegítő Tanács Által Akkreditált Kiváló Tehetségpont címet.

A növendékekkel folytatott munka során a mester és tanítvány dialógusra helyezik a hangsúlyt. A tanítás-tanulás folyamatában a felfedezés és a közös élményszerzés lehetőségeit próbálják megteremteni, egyúttal előtérbe helyezik a különböző művészeti ágakat összekapcsoló alkotások, produkciók létrehozásának

lehetőségét. Sajátos szemléletmódjukkal növendékeik esztétikai, szociális érzékenységének, műveltségének, tudásának, tanulásának, alkotómunkájának és együttműködési készségének fejlődését szeretnék szolgálni. Fontos számukra, hogy a környezetükben élő fiatalok a zene-, a tánc-, a színművészet és a drámajáték segítségével értékes élményeket és a világra nyitott látásmódot szerezzenek. Kiemelten támogatják a művészeti pályákra készülő növendékeiket.

Az oktatás mellett kiemelt figyelmet fordítanak a tehetségkutatásra és a tehetséggondozásra. Rendszeresen részt vesznek Pécs Megyei Jogú Város kulturális életében a városi ünnepeken, fesztiválokon és nyári színházi előadásokon.

Escargo Hajója Színházi Nevelési Szövetkezet⁵⁷

Fő tevékenységét tekintve az Escargo hajóját nem egyszerű csupán néhány mondattal meghatározni. Alapvetően ez egy színjátszó csapat, rendezőkkel, színészekkel. Mindenkinek megvannak a saját erőnyei, ahogy az Escargo csapatának is, ami főként a közösségben való gondolkodásban, a felek közti egyenlőségben és az egymás iránti tiszteletben mutatkozik meg.

Az Escargo évek óta sikeresen szerepel fesztiválokon, kap szakmai elismeréseket és vesz részt Pécs kulturális életében: városi ünnepek irodalmi részeinek megrendezésében, fesztiválok és nyári színházi előadások szervezésében. A drámapedagógia módszereit képviselik a Dél-dunántúli Régióban: dráma- és színházi nevelési foglalkozásokat tartanak, drámapedagógiai programokat fogadnak be, találkozókat szerveznek. Más művészeti csoportok tevékenységét is támogatják: befogadó helyet tartanak fenn, továbbá fesztiválok szervezése révén fellépési lehetőséget biztosítanak.

„Nálunk a szerepek nem különülnek el élesen, mi inkább vagyunk moderátorok, semmint rendezők vagy tanárok. Tulajdonképpen mi vagyunk azok, akik eszközként szolgálunk a gyerekek számára, azért vagyunk, hogy ők szabadon megnyílhassanak, kifejezésre juttassák önmagukat. Mi ebben segítünk nekik, s hogy mindezen folyamatok révén létrejöhessen a közösségi élmény” – mondja Tóth Zoltán.

4. A KÖZÖSSÉGI FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

A célterület lakosainak bevonásával kérdőíves felmérés valósult meg 2018 júliusa és 2019 márciusa között, papír alapú és online adatfelvétellel.

A felmérés célja az volt, hogy a Pécsi Helyi Akciócsoport Egyesület széleskörű képet kapjon Pécs városrészeinek közösségi életéről és a helyi közösségfejlesztési tevékenységekről, illetve a válaszok segítséget jelentsenek az adott célterület igényeinek és szükségleteinek felmérésében. A lakosság motivációjának, szokásainak feltérképezése elengedhetetlen az egyes városrészek közösségfejlesztési helyi cselekvési terveinek és rendezvény naptárainak elkészítéséhez.

A felmérés során 39 kérdést válaszoltak meg a lakosok, a nagyrészt zárt kérdéseket tartalmazó kérdőíven vegyesen szerepeltek egyszeres és többszörös választást kínáló kérdések, valamint egy kérdés mátrix is helyet kapott.

A Kormányhivatal 2017. augusztusi adatai szerint Pécs lakosság száma 146 925 fő, a kérdőívet 3 899 fő – azaz a lakosság 2,5 %-a – töltötte ki. Mind a 3 899 kérdőív feldolgozható volt. A nyert adatok kvantitatív, illetve kvalitatív szempontok szerint kerülnek elemzésre jelen fejezetben.

A válaszadók közül 296 fő, vagyis a kitöltők 7,59 %-a él jelenleg életvitelszerűen az Uránváros célterületen. Jelen fejezet a 296 fős, uránvárosi lakosság mintáját mutatja be.

A Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Pécsi Helyi Akciócsoport Egyesület által elkészített: TOP-69.2-16-PC1-2017-00001 A helyi

identitás és kohézió erősítése Pécs városában - Megalapozó dokumentum (2017) adatai szerint a városrész lakossága 10 588 fő.

Uránváros kialakításában az 1950-es években az uránbánya megnövekedő munkaerőigénye játszott jelentős szerepet. A városvezetés önálló városrész kialakítását tűzte célul, helyben biztosítva a lakosok számára minden közösségi szolgáltatást. A bánya bezárása után a városrészben elindult az előregedés folyamata, azonban az elmúlt évtizedben a jól megtervezett kialakításának és az itt lévő számos szolgáltatásnak köszönhetően Uránvárost a pécsiek – elsősorban a fiatalok – újra felfedezték.

A válaszadók 52%-a Pécssett született, a 296 kitöltőből 189 fő 20 évből régebben él Pécssett, a kitöltők közel 40%-a húsz évnél több ideje él Uránvárosban. A megkérdezettek 26%-a – azonban mindössze – 1-5 évet töltött el az adott városrészben.

A kérdőív összeállításakor fontos volt annak feltérképezése, hogy az adott városrészben élőket mi motiválja arra, hogy az adott célterületen maradjanak. A megkérdezettek előre megadott válaszlehetőségek közül jelölhettek meg egy vagy több őket jellemző opciót, illetve saját válasszal is kiegészíthették a sort.

A 6. kérdésre *(Mi motiválja, hogy a jövőben is abban a városrészben éljen, ahol a jelenlegi lakhelye is található?)* adott válaszokat részletező táblázat alapján elmondható, hogy a 296 válaszadóból 152 fő jelezte, hogy őt a kellemes környezet motiválja arra, hogy Uránvárosban

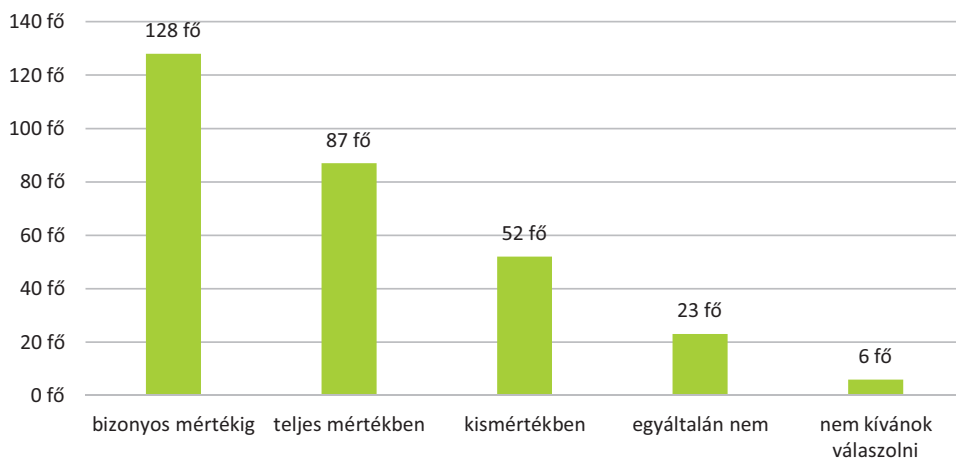
éljen. Szintén fontos szempont a munkahely közelsége (102 fő választotta ki a listából), valamint az egészségügyi ellátás közelsége (82 fő jelölte meg a listában).

Az öt leggyakrabban jelölt tényező közt negyedik helyen szerepel a jó közösségi élet, mely alátámasztja, hogy Uránváros lakosainak igénye van a közösségi programokra, fontos számukra, hogy a lakhelyük közelében közösségi tér álljon rendelkezésre.

6. Mi motiválja, hogy a jövőben is abban a városrészben éljen, ahol a jelenlegi lakhelye is található?

kellemes környezet	152 fő
munkahely közelsége	102 fő
egészségügyi ellátás közelsége	82 fő
jó közösségi élet	58 fő
oktatási intézmény közelsége	39 fő
egyéb	32 fő
szórakozási, kikapcsolódási lehetőségek	30 fő
nem kívánok válaszolni	24 fő
sportolási lehetőségek	23 fő

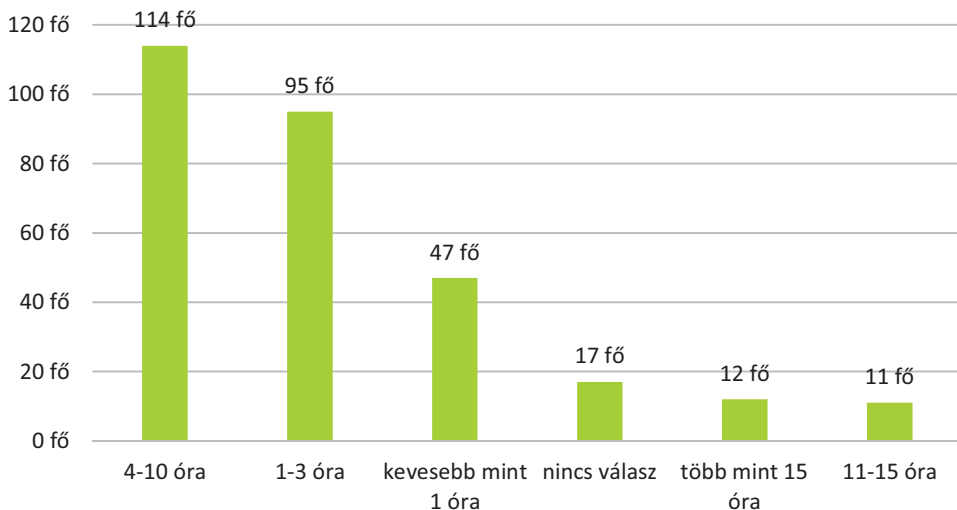
8. Mennyire érzi a közösség tagjának magát azon a helyen, ahol jelenleg életvitelszerűen él?

A 8. kérdésre (Mennyire érzi a közösség tagjának magát azon a helyen, ahol jelenleg életvitelszerűen él?) adott válaszokból – valamint a fenti diagramból – megállapítható, hogy a városrészben élők 29,39%-a teljes mértékben a helyi közösség tagjának érzi magát, a kitöltők közel 43,24 %-a bizonyos mértékig érzi magát a közösség tagjának. A válaszadók 17,56 %-a érzi úgy, hogy kismértékben és közel 7,77%-a tapasztalja, hogy egyáltalán nem tagja a közösségnek.

A 9. kérdésre (Mennyi időt tölt el hetente közösségben?) adott válaszokból – valamint a vonatkozó diagramból – megállapítható, hogy a válaszadók közel 15,87%-a kevesebb mint egy órát, 32,09 %-a 1-3 órát tölt hetente közösségben. A megkérdezettek 38,51%-a 4-10 órát, a 3,71%-a 11-15 órát van közösségben. Mindössze a válaszadók 4,05%-a fordít heti 15 óránál többet a munkahelyi, iskolai és családi elfoglaltságokon felül a közösségi tevékenységekre.

9. Mennyi időt tölt el hetente közösségben?

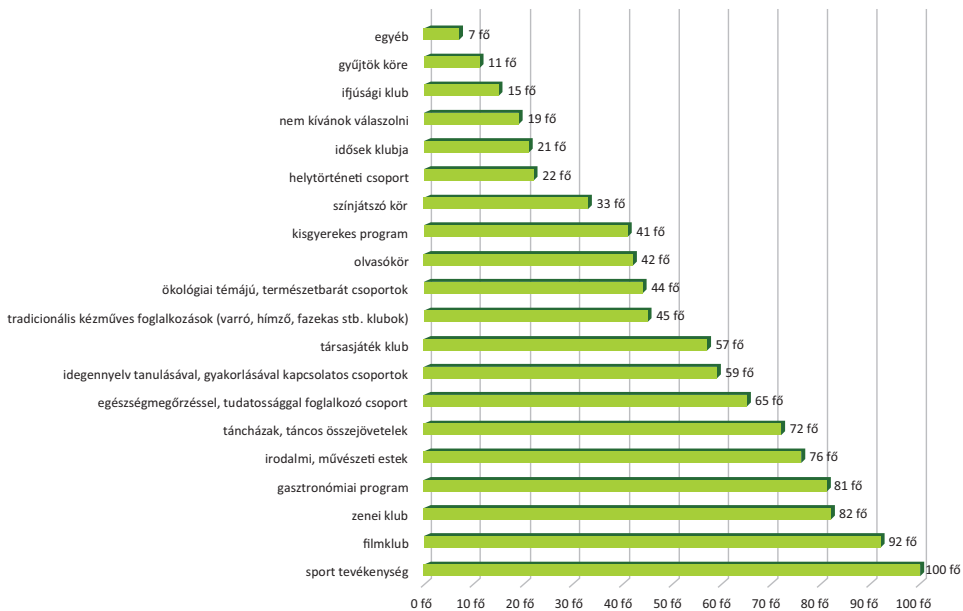
A **13.** (Ismer-e közösségi szerveződések, kezdeményezéseket [civil és nem formális] a lakóhelyén?) és a **14. kérdés** (Tagja-e Ön valamilyen önszerveződő csoportnak, klubnak, szakkörnek?) alapján elmondható, hogy a kitöltők kevés közösségi kezdeményezést ismernek, és a részvételi hajlandóságuk is alacsony. 115 válaszadó, azaz a megkérdezettek 38,85 %-a egy közösségi szerveződést, kezdeményezést (civil és nem formális) sem ismer a lakóhelyén. A válaszadók 19,25 %-a egyet, a 24,32 %-a kettőt-hármat ismer. Mindössze a válaszadók 14,52 %-ának van tudomása háromnál több szerveződésről.

A civil szerveződések ismerete azonban még nem jelent aktivitást. A **14. kérdés** (Tagja-e Ön valamilyen önszerveződő csoportnak, klubnak, szakkörnek?) a tagságra kérdezett rá. 206 fő, a kitöltők 69,59 %-a jelezte, hogy nem tagja olyan önszerveződő csoportnak, klubnak, szakkörnek, melynek tevékenységében legalább félévente egyszer részt vesz. Mivel 8 fő tartózkodott a válaszadástól, ezért a megkérdezettek csupán 27,7%-áról állíthatjuk, hogy aktív a klubok, önszerveződő csoportok életében.

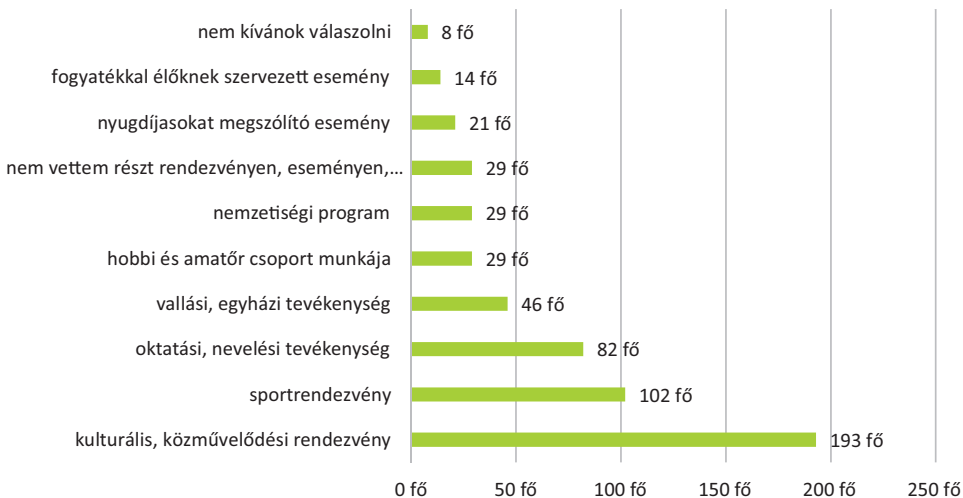
A **15. kérdés** (Mennyire ismer Pécssett közösségi tevékenységeket, eseményeket, programokat?) a válaszadók a Pécssett megvalósuló programokkal kapcsolatos érdeklődését mérte fel: 102 fő – a kitöltők 34,45 %-a – válaszolta, hogy ismeri és rendszeresen követi a folyamatokat. Fontos megjegyezni, hogy az információk követése még nem jelent aktív bekapcsolódást a folyamatokba, a 14. kérdésre adott válaszok alapján elmondható, hogy kevesen tagjai például informális csoportnak. A kitöltők 22,97 %-a jelezte, hogy szeretné jobban megismerni a közösségi tevékenységeket, az ő megszólításuk fontos lehet a projekt során megvalósult közösségi folyamatok elindításában. A 296 kitöltőből 65 fő az alábbi válaszlehetőséget jelölte meg: „lehet, hogy ismerem, csak nem tudom, hogy közösségi tevékenységek nevezik”, ez alapján fontos lehet az uránvárosi programokhoz kapcsolódóan a lakosság tájékoztatása, a közösségfejlesztési folyamatokba való bekapcsolódás lehetőségeinek ismertetése.

A részvételi szándék fontos tényező, azonban elengedhetetlen az érdeklődési kör, a népszerű témák és tevékenységek felmérése is, melyben a 16. kérdés jelentett segítséget.

16. Az alábbi összeíveteli formák közül melyiken venne részt a legszívesebben?

17. Milyen típusú rendezvényeken, eseményeken, tevékenységekben vett részt az utóbbi 12 hónapban?

A **16. kérdésre** (Az alábbi összefoglaló formák közül melyikben venne részt a legszívesebben?) adott válaszokat bemutató ábra segítségével megállapítható, hogy minden kitöltő több tevékenységet is megjelölhetett, legtöbbször a sporttevékenységet választanák szabadidejükben, 100 jelöléssel ez lenne a legnépszerűbb összefoglaló formája. A testmozgást 92 választással a filmklub követi. A válaszok alapján szintén közkedvelt lenne a zenei klub 82 választással, melytől csak egy ponttal maradt el a gasztronómiai programkategorija.

A 17. kérdés szintén a programokkal, rendezvényekkel és tevékenységekkel kapcsolatos, azonban nem a részvételi hajlandóságot, hanem a szokásokat mérte fel, a válaszadóknak azokat a rendezvény típusokat kellett megjelölniük, melyeken az elmúlt 12 hónapban részt vettek.

A 17. kérdést (Milyen típusú rendezvényeken, eseményeken, tevékenységekben vett részt az utóbbi 12 hónapban?) bemutató sávdiaagram alapján megállapítható, hogy az előző kérdéshez hasonlóan a legnépszerűbb három tevékenység között szerepelt a kulturális és közművelődési rendezvény 193 jelöléssel, valamint a sport 102 vokssal. Emellett a 296 válaszadó közül 82 fő oktatási, nevelési tevékenységben vett részt.

Az elköteleződés és a motiváció felmérése szempontjából fontos azt is vizsgálni, hogy azok a kitöltők, akik részt vesznek közösségi programokon, milyen tevékenységgel kapcsolódnak be a megvalósításba. Ez a célterületenként tervezett rendezvények sikeres lebonyolítása szempontjából is lényeges.

A **18. kérdés** (Milyen módon vett részt vagy vesz részt jelenleg rendezvényeken, eseményeken, közösségi tevékenységekben?) a közelmúltba kérték rá, ismét több választ jelölhettek meg a kitöltők. A 296 kitöltőből 222 válaszadó részvétellel erősítette e rendezvényeket, Kevesen választottak aktív részvételi formákat: a szervezésbe 32 kitöltő kapcsolódott be, az önkéntessegét, segítségnyújtást 32 fő gyakorolta. Az

19. Mit tenne annak érdekében, hogy az Ön által kívánatosnak tartott közösségi élet megvalósuljon?	
a megszervezett programokon vennék részt	210 fő
aktívan részt vennék egy közösség munkájában és tevékenységében	63 fő
programok kialakításában vennék részt	62 fő
nem kívánok válaszolni	33 fő
más elképzelésem van	3 fő

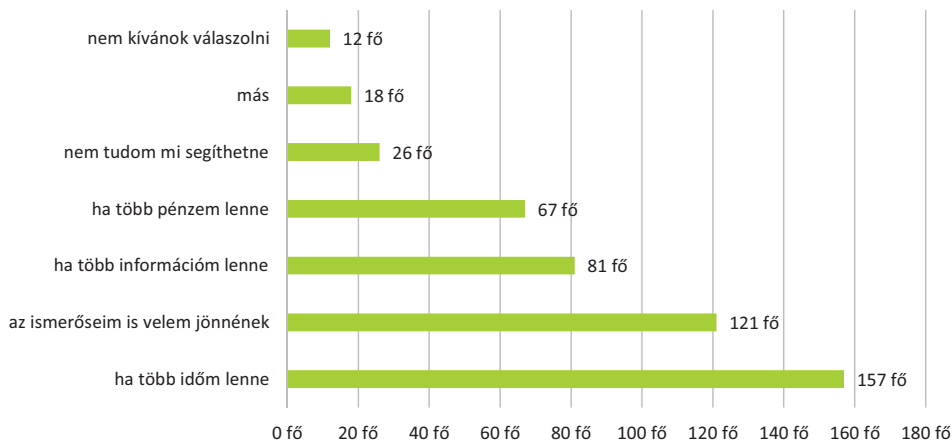
anyagi támogatást választották a legkevesebben, mindössze 21 fő. 39 válaszadó jelezte, hogy semmilyen formában nem járult hozzá a rendezvényekhez.

Az eddigi szokások mellett a közösségi élet fellendítésével, az események megvalósításával kapcsolatos jövőbeli szándékra is irányult egy kérdés. A fenti táblázatban szerepelnek a válaszok a **19. számú kérdésre** (Mit tenne annak érdekében, hogy az Ön által kívánatosnak tartott közösségi élet megvalósuljon?). A válaszadók ebben az esetben is több választ jelölhettek be, a legnépszerűbb lehetőség újból a megszervezett programokon való részvétel volt, 210 fő választásával. 63 kitöltő aktívan bekapcsolódna egy közösség munkájába és tevékenységébe, emellett 62 fő a programok kialakításában venne részt.

A **20.** (Érzi-e néha úgy, hogy szívesen vállalna aktív szerepet csoportok, klubok, szervezetek tevékenységében?) és a **21.** (Részt venne-e a jövőben közösségi tevékenységben?) kérdésre adott válaszok is megerősítik a korábbi eredményeket, a kitöltők 46,95 %-a részt venne a jövőben közösségi tevékenységben, 32,09 %-uk aktív részt vállalna a klubok, csoportok tevékenységében.

Árnyalta a képet a kapcsolódó sávdiaagramon bemutatott **22. kérdés** (Mi segítené a közösségi

22. Mi segítené a közösségi életben való aktívabb részvételét?

életben való aktívabb részvételét?), mely arra kereste a választ, hogy mi segítené a kitöltőket a közösségi életben való aktív részvételre. Ennél a kérdésnél is több válaszlehetőséget jelölhettek be a megkérdezettek. Legtöbbször – 157 válaszadó – időhiány miatt maradnak távol a közösségi eseményektől. 121 kitöltő számára segítséget jelentene, ha az ismerősei is részt vennének, szívesebben kapcsolódna be egy társaság tagjaként, mint egyedül. 81 válaszadó fontosnak tartja, hogy több információ álljon rendelkezésére. Ez utóbbi szempontot a későbbi rendezvények hirdetése során hasznos lenne figyelembe venni, több csatornán történő hirdetéssel erősítve a rendezvényeket.

A **23. kérdés** (Mi motiválná, hogy részt vegyen segítőként, önkéntesként különböző programok megvalósításában?) az önkéntesként, segítőként való részvétel motivációit kutatta, az előző kérdéshez hasonlóan a hozzátartozók jelenléte: ha barát családtag is részt venne (94 fő jelölésével), valaki megkérné, meghívna (85 válaszadó voksa) volt meghatározó. Itt is megjelent a tájékoztatás szükségessége: az aktív részvételhez 67 kitöltő szeretne több információt kapni.

A helyi lakosság tájékoztatói szakásainak ismerete kiemelten fontos kérdés a későbbi

rendezvénynaptárban szereplő eseményekkel és folyamatokkal kapcsolatos tájékoztatás miatt. A **25. kérdésre** (Milyen forrásból értesül a Pécs város által kínált programokról?) adott válaszokat az alábbi táblázat foglalja össze:

25. Milyen forrásból értesül a Pécs város által kínált programokról?	
közösségi oldalak	201 fő
helyi újságok, közösségi kiadvány	129 fő
barátok, család	121 fő
hírportálok	82 fő
kollégák, ismerősök	80 fő
programgyűjtő és kereső oldalak	56 fő
óriási plakát	54 fő
hírlevél	31 fő
banner, internetes felugró hirdetés	21 fő
egyetemi kiadványok, faliújság	18 fő
nem kívánok válaszolni	4 fő

A 296 válaszadóból 201 kitöltő a közösségi oldalakról tájékozódik, illetve népszerű a helyi újság, közösségi kiadvány – 129 fő jelölte be – ezért a projekt során fontos lenne a közösségi oldalak mellett a helyi kiadványokban is hirdetni vagy elkészíteni egy saját közösségi kiadványt.

A korábbiakhoz hasonlóan fontos a szűkebb környezettől érkező ismeret, a harmadik legnépszerűbb forrás a család és a barátok véleménye (121 válaszadó voksa alapján).

A **26.** (Kik vannak hatással Önre a programok látogatásában?) kérdés a programok látogatásával kapcsolatos motiváció témáját vizsgálta részletesebben, itt már a korábban egy egységként kezelt közeli hozzátartozó kategóriát (pl.: család, barátok) több szűkebb csoport váltotta fel, melyek közül többet is megjelölhettek a kitöltők. A megkérdezettek közül 187 kitöltőre a barátok, ismerősök vannak hatással a programok látogatásában, őket követik a családtagok (181 vokssal), majd a munkahelyi kollégák (65 fő választása alapján).

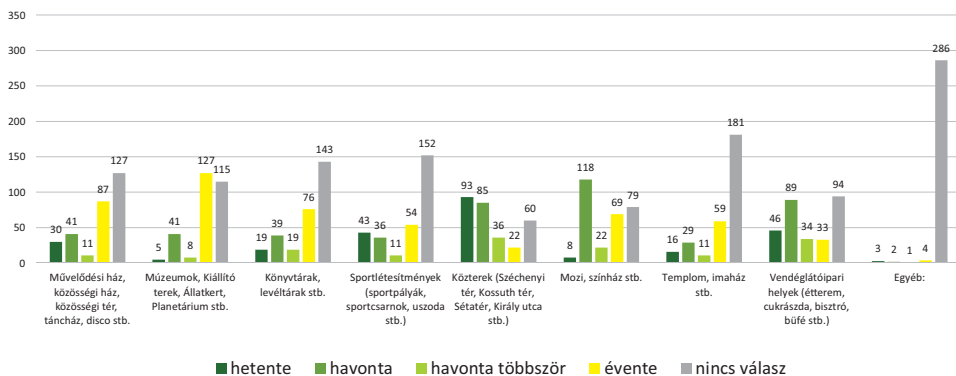
A **27.** (Az Ön otthonához legközelebbi közösségi tereit és az ott szervezett programokat milyen

gyakran látogatja?) és a **28.** (Látogat-e a városban más közösségi tereit és részt vesz-e ott a programokon?) kérdés is a közösségi terek látogatására vonatkozott. A 27. kérdésnél az otthonához legközelebbi közösségi tér programjaival kapcsolatban, egy válasz megjelölésével adhatta meg a kitöltő a látogatási gyakoriságot. A 28. kérdésnél arról nyilatkozhatott a megkérdezett, hogy látogatja-e a tőle távolabb eső, más városrészek rendezvényeit.

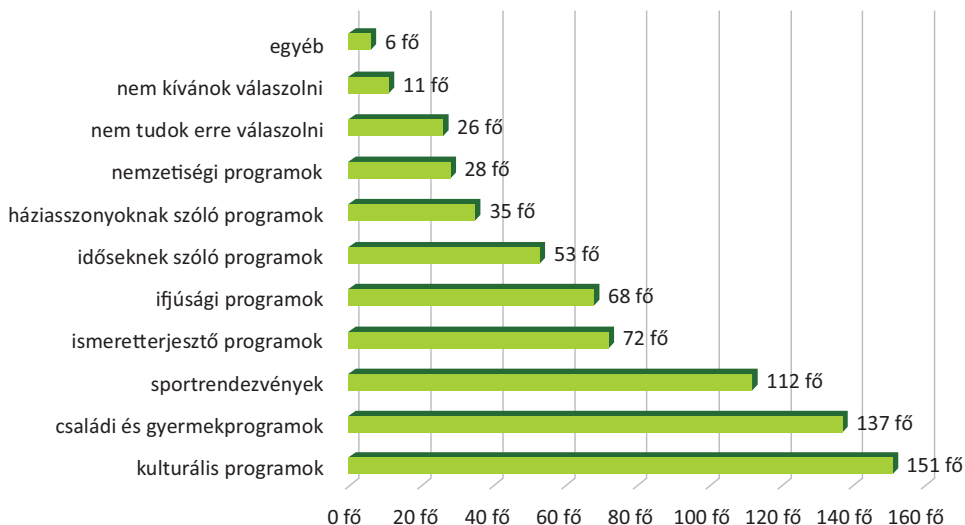
Úránváros közösségi tereit a kitöltők 17 %-a mindössze évente, 19 %-a pedig soha nem látogatja. A más városrészek rendezvényeivel kapcsolatos aktivitás egyértelműen magasabb, a kitöltők 68 %-a rendszeresen látogat más városrészekben található közösségi tereket, részt vesz az ott szervezett programokban.

A **29. kérdésnél** (Jelölje meg azokat a városi/helyi közösségi tereket, amiket a leggyakrabban látogat a városban! Milyen gyakran látogatja ezeket a közösségi tereket?) a leggyakrabban látogatott közösségi terek jelentek meg, a felkeresésük rendszerességét adhatták meg egy táblázatban a kitöltők.

29. Jelölje meg azokat a városi/helyi közösségi tereket, amiket a leggyakrabban látogat a városban! Milyen gyakran látogatja ezeket a közösségi tereket?

34. Milyen programok, rendezvények szervezését javasolja abban a városrészben, ahol él?

A hetente felkeresett közösségi terek közül a közterek a legnépszerűbben 93 választással, valamint a vendéglátóipari helyek is látogatottak (46 választás), ezt követik a sportlétesítmények (43 fő válasza alapján). A havonta felkeresett közösségi terek között 118 választással a mozi, színház szerepel első helyen, valamint ebben az oszlopban is népszerűek a közterek és vendéglátóipari helyek. Évente egyszer a válaszadók sort kerítettek a múzeumok, a kiállító terek, az állatkert vagy a planetárium meglátogatására is, 127 fő jelezte az adott oszlopban.

A 32. kérdés (A városrészi vagy összvárosi programokat részesíti előnyben?) esetén is arról dönthettek a kitöltők, hogy inkább a városrészi vagy az összvárosi programokat részesítik-e előnyben. A válaszadók 41%-a mindkettőt felkeresi, 36%-a a városi nagyobb rendezvényeket részesíti előnyben, mindössze 11% keresi szívesebben a városrészi programokat.

A 33. kérdésre (Ön szerint hogyan lehetne javítani a helyi, városrészi közösségi életén?) adott válaszok alapján elmondható, hogy a kitöltők szerint fontos lenne javítani a helyi, városrészi közösségi életen. Ennek szükségességéről mindössze 11 kitöltő nem volt meggyőződve. A válaszadók közül 143 fő szeretné, ha több helyi program, rendezvény szervezése történne meg, illetve 111 kitöltő fontosnak tartja ezekben a helyi lakosság nagyobb mértékű bevonását.

A 34. kérdésnél (Milyen programok, rendezvények szervezését javasolja abban a városrészben, ahol él?) megjelölhette a kitöltő, hogy a saját városrészében milyen típusú programokon venne részt szívesen a jövőben, melyek meg-szervezését javasolja.

A korábbi kérdésekhez hasonlóan népszerűek voltak a kulturális rendezvények (151 fő jelölése), valamint a sportprogramok (112 fő voksa). Ennél a kérdésnél megjelent továbbá az igény a családi és gyermekprogramokra is (137 fő választása).

FELHASZNÁLT IRODALOM

Apolló Kulturális Egyesület – <https://pecsiszinhaz.hu>

Axel Halling – N. Kovács Tímea – Lidia Tíri: *A legmodernebb lakótelep – Élettörténetek a pécsi Uránvárosból.* Kijárat Kiadó, Budapest, 2008.

A „második magasház” avagy egy kis pécsi „toronyház” történet, https://regjpecs.blog.hu/2016/10/06/a_masodik_magashaz_szuletese, 2016.10.06.

A kulisszák mögött: Vincze János a Harmadikról, sztorik szerzőkről, régi és újabb sikerekről, <https://www.pecsiujsag.hu/pecs/hir/helyi-hireink/a-kulisszak-mogott-vincze-janos-a-harmadikrol-sztorik-szerzokrol-regi-es-ujabb-sikerekről>, 2016. március 10.

A pécsi uránvárosi piac fejlesztése – <https://www.pvfrzt.hu/hu/projekt/104/a-pecsi-uranvarosi-piac-fejlesztese>

Babics András (1937): Pécs szabad királyi városi rangra emelésének története 1703–1780. Pécs.

Pemecker Dávid: Pécs 60 éve néptáncol – <https://www.pecsma.hu/abszolot-pecs/pecs-60-eve-neptancol> (2015.04.22.)

Berze Nagy János Alapfokú Művészeti Iskola – <http://berzeami.hu/tanszakok>

Békés Sándor: *Mélyből hangzó szívdobbanás.* Kódex Kiadó, 2014.

Borbiró Tamás: „A pécsi Olympia étterem” In: *Magyar építőművészet* 1961/1, 22-23.

A pécsi Olympia. <http://pecsiolympia.blogspot.com> (2018. január 24.)

Lakótelepi lakás alakú szobrot avattak Pécsen, <https://www.origo.hu/kultura/20110901-37-negyzetmeteres-lakas-alaku-szobrot-avattak-pecsen.html> (2011.09.01)

Erdősi Ferenc (1986): Baranya közlekedési hálózatának fejlődése a XIX. század második felében. In: *Baranyai helytörténetírás 1985–1986.* Pécs. 383–417.

Gjuvov Alexander (1995): Bolgár betelepülők Baranya megyében az évszázados hagyományok tükrében (1870–1944). In: *Baranyai helytörténetírás 1992/95.* Pécs. 349–420.

Harmadik Színház. https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9csi_Harmadik_Sz%C3%ADnh%C3%A1z; <http://pecsiharmadikszinhaz.hu/magunkrol/>

Janus Egyetemi Színház – https://hu.wikipedia.org/wiki/Janus_Egyetemi_Sz%C3%ADnh%C3%A1z

Kaposi Zoltán (2006): Pécs gazdasági fejlődése 1867–2000. Pécs

Kaposi Zoltán (2012): Pécs agrárrendszerének változásai 1945–1968 között. *Pécsi Szemle*, 2012. 4. 76–89.

Kaposi Zoltán (2013): Pécs földbirtokrendszerének változásai (1780–1914). In: *Pécs topográfiája a kezdetektől a 20. század elejéig.*

(Szerk.: Fedeles Tamás), Pécs. 149–168.

Kóger Sára: Időkapszulát helyeztek el Uránváros legrégebbi ovijában – <https://www.pecsma.hu/top/dokapszulat-helyeztek-el-uranvaros-legregebbi-ovijaban> (2018. 11. 15.)

Magay Miklós: Uránváros kialakulásának és fejlődésének története. (Szerkesztette: Pilkhoffer Mónika és Vonyó József): *Tanulmányok Pécs történetéből* 18. Pécs Története Alapítvány, Pécs, 2006.

Mecsek Kórus – <http://mecsekkorus.hu>

N. Kovács Tímea: „Lakni tanulni kell”, avagy hogyan született meg az Uránváros(i)? In: *URBS. Magyar Várostörténeti Évkönyv IV.* 2009. 309-318.

Pécs Lexikon (2010): *Pécs Lexikon 1-2.* (Főszerk.: Romváry Ferenc). Pécs

Pécs ezer éve (1996): *Pécs ezer éve.* (Főszerk.: Mári Attila). Pécs

Pécsi Kulturális Központ – <https://www.pecsikult.hu>

Pilkhoffer Mónika (2010): Egy pécsi lakótelep, Uránváros kiépülése. In: *A történelem szálai.* Pécs

Sallay Árpád (2001): Az uránércbányászat szerepe Pécs 20. századi fejlődésében. *Pécsi Szemle*, 2001. 3. 96–105.

Fűvőszene – határtalan örömmel Pécselt, BAMA, <https://www.bama.hu/kultura/fuvoszene-hatartalan-orommel-pecselt-315277> (2010.07.06.)

Pécsi Ércbányász Fűvőszenekar – https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9csi_Ércbányász_Fűvőszenekar

Interjúk

Interjú Kővesi Máriával, 2019.03.07.

Interjú Maretics Györggyel, 2019.02.22.

Interjú Papp Csillával, 2019.03.07.

Interjú Turi Gyulával, 2019.03.08.

Interjú Vincze Jánossal, 2019.03.14.

- ¹ Lásd: Babics András (1937); Kaposi Zoltán (2013) tanulmányát.
- ² A vasutak kiépítéséhez lásd: Erdősi Ferenc (1986).
- ³ Bolgárkertészekhez: Pécs Lexikon (2010): 112–113. lásd még: Gjurov, Alexander (1995) tanulmányát
- ⁴ A régi repülőtérről lásd: <https://www.pecsma.hu/abszoluto-pecs/amikor-pecs-uralta-a-levegot/>
- ⁵ Az 1945 utáni átalakulásra: Kaposi Zoltán (2006): 195–201.
- ⁶ Kaposi Zoltán (2006): 205–206.
- ⁷ Ugyanott, illetve 220.; Sallay Árpád (2001)
- ⁸ Pilkhoffer Mónika (2010): 347–358.
- ⁹ Az utcák elnevezéséhez lásd Magay Miklós (2006) tanulmányát.
- ¹⁰ Pécs Lexikon (2010): 1. 498.; lásd még a korabeli sajtót a Mecsek Áruház átadásáról.
- ¹¹ Iskolák építéséhez: Pécs lexikon (2010): 1. 62., 70. stb.
- ¹² Pilkhoffer Mónika (2010).
- ¹³ Sallay Árpád (2001): 96–105.
- ¹⁴ Pécs Lexikon (2010): 2. 367.
- ¹⁵ Pécs Lexikon (2010): 2. 189.
- ¹⁶ Sallay Árpád (2001): 96–105.
- ¹⁷ A helyi sajtóból jól nyomon követhető az 1920-as évekbeli becsatlakoztatási kísérlet.
- ¹⁸ A panelépítés irányairól számos cikk jelent meg a korabeli helyi sajtóban (D. N.).
- ¹⁹ Az 1990 utáni gazdasági visszaeséshez lásd: Kaposi Zoltán (2006): 277–323.
- ²⁰ Ugyanott: 297–298.
- ²¹ A PAG-ról lásd: Kaposi Zoltán (2012); Pécs Lexikon (2010): 2. 91.
- ²² Cseh Tamás: Hová megy ma éjjel az Uránváros? <https://www.youtube.com/watch?v=X6JpJrBdME8>
- ²³ Mészáros B. Endre: Díj a tánc viláágéért, a világ táncéért – <https://www.bama.hu/kultura/dij-a-tanc-vilagaert-a-vilag-tancaert-473247>
- ²⁴ <https://www.pyrgos.hu>
- ²⁵ http://www.pecs.hu/tartalmak/Pecsi_Gorog_Onkormanyzat
- ²⁶ https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9cs_Arcsi_%C3%89rcb%C3%A1ny%C3%A1sz_F%C3%BAv%C3%B3szenekar
- ²⁷ <https://www.csgyk.hu/2019/a-pecsi-ercbanyasz-koncert-fuvoszenekar-diadalmas-menetelese-europa-kulturalis-fovarosaban>
- ²⁸ https://hu.wikipedia.org/wiki/Mecsek_T%C3%A1ncgy%C3%BCttes_Egyes%C3%BCttes
- ²⁹ Nekem a magyar néplánc az igazi! – mondja Jokó, a Mecsek ifjú östehetése – <https://www.pecsiujsg.hu/helyi-hireink/nekem-a-magyar-neplanc-az-igazi--mondja-joko-a-mecsek-ifju-ostehetese>
- ³⁰ http://www.pecs.hu/tartalmak/pecs_Mecsek%20T%C3%A1ncgy%C3%BCttes%20Egyes%C3%BCttes
- ³¹ <http://mecsekkorus.hu>
- ³² A pécsi Olympia – http://pecsiolympia.blogspot.com/2017/06/a-hosszu-eletu-pecsi-olympia-rovid_6.html
- ³³ A pécsi Olympia – http://pecsiolympia.blogspot.com/2017/06/a-hosszu-eletu-pecsi-olympia-rovid_6.html
- ³⁴ Az úrból érkezett egy igazi sztár Pécsre – <https://www.pecsma.hu/abszoluto-pecs/az-urbol-erkezett-egy-igazi-sztar-pecse>
- ³⁵ Lakótelepi lakás alakú szobrot avattak Pécsen – <https://aktiv.origo.hu/kultura/20110901-37-negyzetmeteres-lakas-alaku-szobrot-avattak-pecsen.html>
- ³⁶ Lakótelepi lakás alakú szobrot avattak Pécsen – <https://www.origo.hu/kultura/20110901-37-negyzetmeteres-lakas-alaku-szobrot-avattak-pecsen.html>
- ³⁷ Folytassa Uránváros – http://dtek.hu/sites/default/files/archive/Uránváros_szorolape3c8.pdf?id=1647
- ³⁸ Időkapszulát helyeztek el Uránváros legrégebbi ovijában – <https://www.pecsma.hu/top/ido-kapszulat-helyeztek-el-uranvaros-legregebbi-ovijaban>
- ³⁹ Látványosan formálódik az új uránvárosi piac – <https://www.pecsma.hu/pecs-aktual/gozerovel-epul-az-uj-uranvarosi-piac>
- ⁴⁰ <https://www.pecsikult.hu>
- ⁴¹ http://www.pecs.hu/tartalmak/Minerva_Fiokonyvtar
- ⁴² <http://pecsiharmadikszinhaz.hu>
- ⁴³ A kulisszák mögött: Vincze János a Harmadikról, sztorik szerzőkről, régi és újabb sikereiről – <https://www.pecsiujsg.hu/pecs/hir/helyi-hireink/a-kulisszak-mogott-vincze-janos-a-harmadikrol-sztorik-szerzokrol-regi-es-ujabb-sikereikrol>
- ⁴⁴ Janus Egyetemi Színház – https://hu.wikipedia.org/wiki/Janus_Egyetemi_Sz%C3%ADnh%C3%A1z
- ⁴⁵ <http://www.mube.atw.hu>
- ⁴⁶ Drótszámár Kerékpáros Kresz-park – <https://www.facebook.com/kreszparkpecs>
- ⁴⁷ http://gangesz-alapitvany.blogspot.com/p/rolunk_14.html
- ⁴⁸ Az Uránváros Baráti Kör bemutatja... – <https://nmi.hu/megyei-iroda-hir/az-uranvaros-barati-kor-bemutatja/>
- ⁴⁹ <http://www.elmenyzona.hu/rolunk.html>
- ⁵⁰ <http://www.futapecs.hu>
- ⁵¹ <http://www.mecsekajabankisuli.hu>
- ⁵² <https://babits.pte.hu/index.php?szeszlesseg=1536>
- ⁵³ https://www.radnoti-pecs.hu/web_2010/index.php
- ⁵⁴ <http://www.eltesm-pecs.sulinet.hu>
- ⁵⁵ <http://cserepka-janos.baptistaoktatás.hu>
- ⁵⁶ <https://pecsiszinhaz.hu>
- ⁵⁷ <https://escargohajója.hu>
-

KÉPEK JEGYZÉKE

1. A repülő emlékmű (Forrás: Glied Viktor)
 2. Uránváros épülőben, Kőrösi Csoma Sándor utca (Forrás: Pécsma)
 3. Uránváros épülőben, Kőrösi Csoma Sándor utca (Forrás: Fortepan)
 4. Épülnek a Páfrány utcai tizemeletesek (1967) (Forrás: Régi Pécs blog)
 5. Uránvárosi gyerekek a számárral és a békával (Forrás: Pécsi Kulturális Központ)
 6. A Jégpálya Uránvárosban (Forrás: Glied Viktor)
 7. A Péchy Blanka tér kövei, háttérben az SZTK-val és a magasházzal (Forrás: Glied Viktor)
 8. A Mecsek Aruház és az Uránbányász tér (Forrás: Glied Viktor)
 9. A megújult Uránbányász tér (Forrás: Glied Viktor)
 10. Gulyás István Városi Tenisz Centrum (Forrás: Glied Viktor)
 11. Az uránvárosi magasház (Forrás: Glied Viktor)
 12. A Kerényi Károly (egykori Tarr Imre) utca 1970-ben (Forrás: Régi Pécs gyűjtemény)
 13. Az Olympia Étterem belső tere (Forrás: építésforum.hu)
 14. Csendélet Uránvárosban, az Esztergár Lajos utcában (Forrás: Glied Viktor)
 15. Az Olympia épülete 2019-ben (Forrás: Glied Viktor)
 16. Az Olympia domborműve (Forrás: Glied Viktor)
 17. Az Ércbányász szobra (Forrás: Glied Viktor)
 18. Játék a Szilárd Leó Parkban (Forrás: Glied Viktor)
 19. Hintázás a Szilárd Leó Parkban (Forrás: Glied Viktor)
 20. A Párbeszéd szobra a Mecsek Aruházzal a háttérben (Forrás: Glied Viktor)
 21. Az Uránbányász tér a 37 négyzetméter elnevezésű alkotással (Forrás: Glied Viktor)
 22. Az Uránbányász tér keleti oldala (Forrás: Glied Viktor)
 23. Uránvárosi formák (Forrás: Glied Viktor)
 24. A megújult uránvárosi piactér boltjai (Forrás: Glied Viktor)
 25. Az új uránvárosi piac csarnoka (Forrás: Glied Viktor)
 26. A Pécsi Kulturális Központ épülete (Forrás: Glied Viktor)
 27. A Gergely Kert (Forrás: Glied Viktor)
 28. A Harmadik Színház épülete (Forrás: Glied Viktor)
 29. Dombormű az ajtó felett, Esztergár Lajos utca (Forrás: Glied Viktor)
 30. A csacsi, a béka és az óvoda (Forrás: Glied Viktor)
-

Pécs

PÉCSI
KÖZÖSSÉGEK

URÁNVÁROS

III.

PÉCSI
KÖZÖSSÉGEK

ÉRCBÁNYÁSZ